

TESI DOCTORAL

DETERMINACIÓ DE LA MATERNITAT I FAMÍLIA
ORIGINÀRIA
EN L'ADOPCIÓ

Margarita Garriga Gorina

Director: Dr. Pablo Salvador Coderch

Universitat Pompeu Fabra. Maig, 1997
(6 de 6)

l'establiment jurídic del vincle de filiació.

RIVERO opina que l'adoptat, un cop que coneix la identitat dels progenitors, pot reclamar indemnització pels danys morals, per aplicació de l'art. 1902 Cc. Sembla dubtós, però que pugui atorgar-se aquesta possibilitat fora del cas que l'abandonament vagi tenir lloc en circumstàncies perilloses per a la vida o la salut del fill, en el qual cal suposar que es tractarà d'actes amb rellevància penal. Fora d'aquest cas no sembla que pugui ser indemnitzable el dany que, sens dubte produeix a qualsevol persona la indeterminació i el desconeixement de la seva filiació, ja que és una possibilitat que, com s'ha dit més amunt, la llei no només no prohibeix sinó que la fa possible i la regula⁸⁶⁷.

L'art. 28 és en definitiva, una norma que, com s'ha explicat més amunt, per sí mateixa no aporta cap novetat pel que fa a les vies per les quals una persona adoptada pot intentar esbrinar o determinar la seva filiació biològica. Es tracta, a més, d'una manifestació de la dignitat de la persona, reconeguda a nivell constitucional i que comporta que totes les persones, independentment del seu origen, tinguin el dret a conèixer la seva identitat. En qualsevol cas, no deixa de ser positiu que la llei que regula les adopcions hagi recollit aquesta norma, que si bé és millorable per imprecisa, posa clarament de manifest la voluntat del legislador de fer possible que les persones adoptades puguin conèixer la identitat dels seus progenitors. D'aquesta manera s'aconsegueix, si més no, la difusió de l'existència d'aquesta possibilitat tant entre els professionals que intervenen en les adopcions com també entre els adoptants i adoptats.

Finalment, pel que fa a la informació biogenètica sobre els progenitors del menor, l'art. 35 LPMA estableix que podran demanar-la, durant la minoritat de l'adoptat, els seus representants legals, en interès de la seva salut⁸⁶⁸. És un precepte que cal relacionar amb el dret a la protecció de la salut, que en l'ordenament català troba el seu reconeixement, referit específicament a infants i adolescents, en l'art. 25 de la LAPIA⁸⁶⁹.

⁸⁶⁷ Així Francisco RIVERO, en la ponència sobre *La actualización del Derecho de Familia*, ponència presentada en el Programa de formació per a Jutges i Magistrats titulat "Institucions de Dret Civil català", organitzat pel Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada a Barcelona l'octubre de 1996 (inèdit).

⁸⁶⁸ En el cas que es tracti d'un menor sota tutela de l'administració, podrà sol·licitar la informació l'organisme competent.

⁸⁶⁹ El primer paràgraf de l'art. 25 estableix el següent: *Tots els infants i els adolescents de Catalunya tenen dret a la protecció i a la promoció de llur salut i a l'atenció sanitària, d'acord amb el que disposa la legislació vigent.*

a. La praxi del sistema

a.1. Administrativa. Àrea de Serveis Socials de la Diputació de Barcelona⁸⁷⁰

En aquest apartat descriuré la pràctica que té lloc a la Diputació de Barcelona, principalment des de l'any 1992, en relació a les sol·licituds que adrecen a aquesta institució persones, algunes adoptades i altres no, que desitjen conèixer diferents aspectes dels seus orígens, principalment la identitat dels seus pares biològics.

La Diputació de Barcelona és titular de l'Arxiu Històric on estan registrades les persones nascudes en la Casa de Maternitat d'aquesta institució, que ademés es feia càrrec dels nascuts de pares que no els havien reconegut i que, per tant, es trobaven en situació d'abandonament. La mateixa Diputació tramitava, en el seu cas, l'adopció d'aquests infants.

De les sol·licituds que s'adrecen a aquesta institució⁸⁷¹, algunes tenen per objecte solament conèixer l'historial mèdic, propi o dels ascendents, altres manifesten interès per conèixer o confirmar el lloc i la data de naixement, altres la identitat dels pares biològics i, d'aquests, alguns manifesten directament tenir interès en conèixer els dretrs successoris en la família d'origen. Altres, d'entre els que s'interessen per conèixer la identitat dels pares biològics, manifesten el seu desig de trobar-los, per a lo qual sol·liciten també conèixer el seu domicili.

Pel que fa a la mecànica de resposta a les sol·licituds d'informació, l'Àrea de Serveis Socials sol donar satisfacció a les sol·licituds que pretenen informacions no identificatives, és a dir, el contingut de les quals no inclou la identificació dels parents biològics del sol·licitant. Es tracta, normalment, d'històries clíniques o d'informacions sobre el lloc de naixement o de bateig⁸⁷².

⁸⁷⁰ La informació sobre l'activitat de l'Àrea de Serveis Socials de la Diputació de Barcelona em va ser facilitada sempre amb el respecte degut a la confidencialitat respecte de la identitat de les persones referides en els expedients. En les còpies dels documents als que vaig tenir accés s'havien suprimit totes les dades referides a la seva identitat i al seu domicili.

⁸⁷¹ Una cinquantena l'any 1992.

⁸⁷² El text de la resolució és el següent:

-Confirmar a la Sra. ... que el seu naixement va tenir lloc el dia ... a la Casa de Maternitat de la Diputació de Barcelona.

-Comunicar a la sol·licitant que la persona identificada com la seva mare biològica era natural de ... (comarca) i era ... (casada, vídua, soltera).

-Comunicar al Sr. ... que, segons consta en l'Arxiu Històric de la Maternitat, va néixer a la maternitat el dia ... i va ésser inscrit el dia ... en el Registre Civil del Jutjat Municipal núm. ... del Districte ... amb la núm. ... del tom ... Fou batejat a la parròquia de ... el dia ... amb els noms de ...

En els supòsits en que es pretén obtenir informació identificativa sobre la família biològica es parteix del principi de la confidencialitat de la informació, excepte en el cas que s'obtingui el consentiment exprés de la persona o bé l'autorització judicial (art. 2.2. L.O. 1/1982). Els serveis de la Diputació, alhores, informen el sol.licitant sobre l'existència o no d'aquesta informació, i els parents als quals es refereix. Normalment la informació disponible es referix solament a la identitat de la mare biològica. Seguidament, i a instància del sol.licitant, s'intenta localitzar les persones identificades⁸⁷³ i s'els demana el seu consentiment per a la revelació de la informació, com a requisit imprescindible per poder informar el fill. En el cas que no s'obtingui el consentiment, bé perquè no ha estat possible localitzar la persona, bé perquè aquesta s'hagi negat a donar-lo⁸⁷⁴ no es dóna la informació. És possible també que, localitzat el familiar, aquest condicioni el seu consentiment a la possibilitat recíproca, és a dir, al coneixement de la identitat del sol.licitant⁸⁷⁵.

En cas de denegació, la mateixa Diputació sol indicar en la resolució denegatòria, les vies que es poden utilitzar per fer valdre aquest dret en altres instàncies⁸⁷⁶.

-Comunicar al Sr. ... que els seus cognoms són els que li va imposar el Jutge i que consten en el seu certificat literal de naixement.

⁸⁷³ La Diputació sol.licita en alguns supòsits, informació a la Guàrdia Civil, la Policia o el Ministeri de l'Interior en l'intent de localitzar les persones que han de consentir la revelació de la seva identitat. En els escrits de sol.licitud, la Diputació explica que *... este servicio, con el ánimo de dar la mejor atención posible a los administrados, realiza todas las gestiones posibles para conseguir tal consentimiento y hacer compatibles el derecho a la investigación de la filiación con el derecho a la intimidad de la persona afectada.*

⁸⁷⁴ El text d'una resolució en aquest sentit és el següent: *Per revelar dades que afecten a la intimitat de les persones, com és el cas de les mares que van abandonar el seu fill, cal obtenir el seu consentiment. Demanat el consentiment a la persona identificada com a mare biològica del Sr. ... aquesta es va negar, el dia ... a revelar qualsevol dada que afecti la seva intimitat.*

⁸⁷⁵ El text del document identifica la persona, la data de naixement, el domicili i la data i hora de l'atorgament del consentiment. A continuació conté el següent text:

Consentiment de la mare biològica: *Atorgo el meu consentiment exprés perquè li sigui revelada la meva identitat a la meva filla, lliurada ... (lloc i data) la qual cosa condiciono al fet que recíprocament em sigui revelada la identitat de la meva filla. Signatura.*

Consentiment de la filla: *Atorgo el meu consentiment exprés perquè li sigui revelada la meva identitat a la meva mare biològica, la qual cosa condiciono al fet que, recíprocament em sigui revelada la identitat de la meva mare biològica.*

⁸⁷⁶ *Contra la present resolució podreu interposar recurs Contenciós Administratiu davant la Sala d'aquesta Jurisdicció del Tribunal Superior de Catalunya, en el termini de dos mesos, comptats a partir de la recepció de la present notificació, prèvia comunicació a l'òrgan que ha dictat l'acte, de la interposició del dit recurs. No obstant, podreu interposar-ne qualsevol altre si ho considereu convenient, així el procediment de Jurisdicció Voluntària (arts. 1811 a 1824 LEC) o la formulació de demanda de*

Pel que fa a la fonamentació jurídica de les resolucions denegatòries, el text és, amb variants, el següent:

.La Constitució garanteix el dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge (art. 18), així com el dret a accedir als arxius administratius excepte en el que afecti a la intimitat de les persones (art. 105).

.L'art. 2.2. de la Llei Orgànica del dret a l'honor, a la intimitat personal i a la pròpia imatge, no aprecia intromissió il·legítima en l'àmbit protegit si el titular d'aquest dret hagués atorgat a l'efecte el seu consentiment exprés⁸⁷⁷.

.L'art. 34 de la Llei 37/1991, sobre mesures de protecció dels menors desemparats i de l'adopció estableix que totes les persones que intervenen en la constitució de l'adopció estan obligades a guardar secret de la informació que n'obtinguin i de les dades de filiació dels adoptats.

.L'art. 10 de la Llei 14/86 de 25 d'abril de 1986, General de Sanitat, garanteix la confidencialitat de tota la informació relacionada amb el procés i estància dels usuaris en institucions sanitàries públiques i privades que col·laborin en el sistema públic.

.L'art. 70.3 de la Llei 7/85, de 2 d'abril, Reguladora de les Bases del Règim local i l'art. 140.3 de la Llei 8/187 de 15 d'abril, Municipal i de Règim Local de Catalunya, que reconeixen el dret dels ciutadans d'accedir als arxius i registres d'acord amb l'art. 105 b) de la Constitució.

.L'art. 207 del Reial Decret 2568/1986, de 28 de novembre pel qual s'aprova el Reglament d'Organització, Funcionament i Règim Jurídic de les Entitats Locals, segons el qual tots els ciutadans tenen dret a consultar els arxius i registres ...

Judici Declaratiu de Menor Quantia (arts. 484 i concordants LEC).

⁸⁷⁷ El recurs a la Llei Orgànica 1/1982, de 5 de maig, sobre protecció civil del dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge, sembla inadequat per justificar la necessitat del consentiment per a la revelació al fill de la identitat dels seus progenitors. En primer lloc perquè no és clar que la revelació al fill del nom dels seus progenitors constitueixi una intromissió en la intimitat dels pares, perquè, com justificaré més endavant, haver engendrat o parit un fill no és matèria protegida pel dret a la intimitat. El conflicte d'interessos i de drets entre els pares i el fill no pot decantar-se directament en favor de les pretensions d'anonimat dels pares mitjançant l'opció a consentir o no la revelació ja que la protecció de la intimitat dels pares no ha d'operar front el mateix fill. D'entre les conductes definides en l'art. 7 de la llei 1/1982, la del núm. 4 que descriu la conducta de la següent manera: *Revelación de datos privados de una persona o familia conocidos a través de la actividad profesional u oficial de quien los revela*. Ademés, aplicar aquesta llei comporta tractar de la mateixa manera un periodista interessat en obtenir i publicar informació sobre la vida privada d'un cantant, que el fill que vol conèixer la identitat dels seus progenitors.

a.2. Judicial⁸⁷⁸

La realització pràctica de la norma de l'art. 28 LPMA té lloc, tant des del punt de vista del plantejament de les pretensions, com des del punt de vista de la seva resolució, de manera molt diversa, degut a la manca de previsió del legislador, a que he fet esment més amunt. Ni les persones interessades en conèixer els seus orígens, ni tampoc els òrgans judicials, obligats a resoldre, disposen dels instruments suficients per poder plantejar i resoldre les pretensions que s'els plantejen amb garantia d'èxit i de coherència⁸⁷⁹.

⁸⁷⁸ Fora de l'àmbit de Catalunya, concretament a Navarra, s'ha produït alguna sol·licitud per l'accés al llibre parroquial de baptismes, per part d'una persona nascuda en el *Departamento de solteras de la Maternidad y Orfanato de Navarra*. En l'Aute de l'Audiència Provincial de Navarra de 14.9.1995 es denega aquest accés i es remet l'interessat a la jurisdicció canònica. Segons l'Aute, *el libro de bautizados tiene carácter sacramental (canon 877), por ello este Tribunal -en realidad ningún órgano integrante del Poder Judicial Español- puede requerir su exhibición, ya que el art. II 6) del Acuerdo entre el Estado Español y la Santa Sede sobre Asuntos Jurídicos -de 3 de enero de 1979- establece que "El Estado respeta y protege la inviolabilidad de los archivos, registros y demás documentos pertenecientes a la Conferencia Episcopal Española, a las Curias Episcopales, a las Curias de los Superiores mayores de las Órdenes y Congregaciones religiosas, a las parroquias y a otras instituciones y entidades eclesiásticas". El canon 487.2 CIC, reconoce a "todos los interesados" el derecho a recibir copia auténtica, escrita o fotocopiada de aquellos documentos que siendo públicos por su naturaleza, se refieren a su estado personal.*

⁸⁷⁹ Una bona mostra de les confusions a les que pot donar lloc aquesta norma és la sentència de l'Audiència Provincial de Barcelona (1^a) de 16.1.1995. Els fets que van donar lloc al litigi no queden clarament fixats en la sentència, ja que es tracta d'una adopció constituïda a instància de la DGAI, sense participació de la mare biològica, amb base d'una banda, en un suposat document de renúncia que la mare va signar en l'Hospital, i d'altra banda en la manca d'interès que aquesta va mostrar posteriorment en ser citada pel Registre civil per a la inscripció de la seva maternitat, ja que posava en dubte que la criatura respecte de la qual se li notificava la inscripció, fos el seu fill. La mare va negar aquests fets i va declarar que va signar el document de renúncia pensant que es tractava d'un document administratiu per autoritzar l'enterrament d'una criatura avortiva, a la vegada que va alegar també que la signatura era falsa. La mare biològica va interposar una demanda dirigida en primer lloc a la impugnació de l'adopció, amb base en la manca de participació en el procediment de constitució i, en segon lloc, a la reclamació de la seva maternitat.

La sentència de l'Audiència va desestimar l'apel·lació de la mare però va estimar la del Ministeri Fiscal. Aquest va mostrar-se d'acord amb la sentència de primera instància pel que fa a la legalitat del procediment de constitució de l'adopció, però va instar la revocació parcial de la sentència, en el sentit de considerar que era possible la declaració de filiació materna *por cuanto la acción que se ejercita no es la reclamación de filiación propiamente dicha sino la meramente declarativa de filiación para lo cual la madre biológica está legitimada siempre*. Aplicant cumulativament articles del Codi civil i de la LPMA va donar lloc a la sol·licitud del Ministeri Fiscal, i va declarar que l'actora era la mare biològica. Va ordenar la inscripció d'aquesta filiació en el Registre civil, sens perjudici dels plens efectes de la filiació adoptiva.

Els principals defectes que presenta aquesta sentència són els següents:

-Legítima el Ministeri Fiscal per exercitar l'acció de l'art. 28, argumentant que *...sólo aparentemente reserva al adoptado y para su mayoría de edad la investigación de sus ancestros biológicos...* i, amb base en l'art. 129 del Codi civil, ja que *siempre está legitimado el Ministerio Fiscal para instar una declaración de filiación en la medida en que pueda resultar en favor filii, subrogándose o sustituyendo la legitimación del menor, legitimación del Ministerio Fiscal plenamente justificada ante la negativa del organismo público representante del menor a establecer dicha filiación*. Sembla erroni legitimar el Ministeri Fiscal, ja que,

Les vies processals que s'estan utilitzant per exercitar les accions de l'art. 28 LPMA són les següents:

1- Sol.licitud d'autorització judicial per a la revelació de la informació, que es tramita per la via de la jurisdicció voluntària.

2- Acció de reclamació de filiació biològica, per la via del judici ordinari de menor quantia⁸⁸⁰.

3- Recurs contra l'acte administratiu que denega la informació, davant del Tribunal Superior de Justícia.

1- Sol.licitud d'autorització judicial per a la revelació de la informació, que es tramita per la via de la jurisdicció voluntària.

La primera via és la que s'utilitza més freqüentment i es sol resoldre favorablement, prèvia valoració dels interessos en joc en cada supòsit i partint, per regla general, del dret de l'adoptat a conèixer el seu origen, superior, segons els Jutges, als altres drets en conflicte⁸⁸¹. Ara bé, cal remarcar que sempre es prenen en consideració les circumstàncies del cas per valorar el sentit de la resolució i, per tant, les autoritzacions no s'atorguen de forma automàtica amb base en un dret absolut al coneixement de l'origen. Les diferents resolucions judicials posen de manifest que

d'una banda no es tracta d'una acció d'estat i d'altra banda perquè només el fill a partir de la majoria està legitimat per exercitar l'acció ja que el fonament de l'acció és l'interès de l'adoptat madur en conèixer una identitat i en aquest cas el fill és menor i l'interès, no en el coneixement sinó en la determinació, el manifesta la mare.

-Declara la filiació materna de l'actora i sol.licita la inscripció de la *filiació* en el Registre civil, quan l'acció de l'art. 28 no té per objecte la determinació de la filiació, sinó solament el coneixement d'una identitat.

-El Ministeri Fiscal pretén que es declari la filiació per considerar que, en realitat, la mare no exercitava una acció de reclamació, sinó una acció merament declarativa, i la sentència resol que qui l'exercita i qui està legitimat és el Ministeri Fiscal.

⁸⁸⁰ Segons informació verbal que m'ha estat facilitada en els Jutjats de Família de Barcelona, aquests reben, en conjunt, una vintena llarga de sol.licituds per les dues primeres vies esmentades, cada any.

⁸⁸¹ Altres arguments que s'utilitzen per resoldre, especialment si qui sol.licita la informació és una persona d'edat avançada, són la manca de finalitat il.licita en l'averiguació, en tant que el sol.licitant sol manifestar que només vol saber de quina família procedeix per així poder *morir tranquil*, i amb l'avertència que la informació no pot ser utilitzada per altra finalitat que el mer coneixement. Per ex., Aute del JPI núm. 45 de Barcelona, de 24.1.1996.

cal concretar en cada cas els límits d'aquest dret⁸⁸². Sempre que és possible s'intenta conciliar els interessos de les parts, mitjançant la localització de les persones a les quals es refereix la informació. Els Jutges intenten afavorir una solució consensuada i si és possible citen la persona reticent a descobrir la seva identitat, amb la finalitat d'escoltar les seves raons i informar-lo sobre el contingut del dret del fill, si bé no es consideren vinculats per una possible negativa⁸⁸³. La negativa a l'autorització judicial s'ha fonamentat en la manca de raons suficients que justifiquin la revelació de la informació, en tant que podria vulnerar el dret a la intimitat dels pares biològics (art. 18 CE)⁸⁸⁴. Cal dir finalment que la informació que es revela és la identitat dels progenitors però no el seu domicili.

⁸⁸² *Que el derecho que dimana del precepto referido constituye una peculiaridad del ordenamiento civil de Catalunya cuyo límite ha de concretarse en cada caso, en el aseguramiento de que tales datos no son hechos públicos con perjuicio de los intereses de terceros, resultando en el caso de autos que los padres adoptivos han fallecido, y que respecto a los padres biológicos habrá de practicarse diligencia de búsqueda para que puedan comparecer y expresar lo que a su derecho interese, ante este juzgado, que valorará en su día, la procedencia de transmitir la información requerida a la interesada, tal como establece la ley... Contra la misma podran interponer, en el término de cinco días, recurso de apelación para ante la Audiencia Provincial de Barcelona, que no suspenderá la ejecutividad de lo acordado. Aute del JPI núm. 14 de Barcelona, de 14.12.1993.*

⁸⁸³ En una ocasió, i davant la indecisió de la mare biològica a atorgar el seu consentiment, un Jutge de Barcelona va acordar concedir a la mare un plaç de tres mesos per posar-se en contacte amb el fill o amb el seu advocat, i va resoldre que, transcorregut aquest plaç revelaria la informació al fill.

⁸⁸⁴ Un dels pocs supòsits de denegació dels quals he tingut coneixement, és el següent: un home d'uns seixanta anys va sol.licitar a la Diputació de Barcelona informació sobre la seva família biològica per raons de salut no greus i també per satisfer la seva curiositat. La Diputació de Barcelona va denegar aquesta sol.licitud, i l'interessat va demanar llavors autorització judicial per accedir a la informació per la via de la jurisdicció voluntària, que va denegar la pretensió tot i l'informe favorable del Ministeri Fiscal. L'Aute del JPI va fonamentar la seva decisió en la manca de motius suficients i en la protecció de la intimitat de la família biològica: *... la solicitud ha de responder a motivos razonables, lógicos, fundamentados y no se ve motivo serio en el ánimo del Sr. ... que avale la necesidad de su solicitud. El mero deseo no es suficiente para invadir la intimidad de la persona que hizo dejación de su derecho de contacto biológico. Incluso reconociendo el derecho de una persona sobre sus orígenes biológicos no cabe duda de que el derecho de una persona tiene como límite el del otro a los demás; que el derecho a la intimidad está amparado por el art. 18 y que el contenido del art. 28 no puede contravenir tal norma constitucional. Habiendo fallecido la madre y no siendo posible descubrir cual sea su interés, merece respeto la actitud que ha mantenido durante toda su vida ignorando tal hijo, no se considera oportuno ir en contra de la voluntad de los muertos. Aute del JPI núm. 15 de Barcelona, de 29.5.1995. Apel.lada la sentència pel Ministeri Fiscal, l'Audiència provincial de Barcelona va revocar l'Aute. La pretensión del demandante encuentra cumplida respuesta no ya sólo en el art. 39.2 CE que ampara el derecho a investigar la paternidad, sino específicamente en la ley 37/91, al disponer en su Exposición de Motivos como principios reguladores que deben presidir en materia de adopción, la regla de equiparación de la filiación adoptiva a la filiación por naturaleza y el principio de la verdad biológica que permiten al adoptado indagar y averiguar la identidad de los padres, aunque sea a los simples efectos del conocimiento, y que ha encontrado acogida en el art. 28 LPMA... Afegeix que el dret al coneixement de l'origen és superior al dret a la intimitat personal de l'art. 18 CE ... por ser éste el espíritu que se desprende en el citado art. 28 de la Ley 37/1991. Aute de l'AP de Barcelona (12^a), de 22.2.1996*

2-Acció de reclamació de filiació biològica, per la via del judici ordinari de menor quantia.

Les demandes de reclamació de filiació no han prosperat mai, excepte en l'extranya sentència citada en la nota 879, ja que, segons els Jutges, es tracta d'una via inadequada, innecessàriament complexa per a tramitar les accions reconegudes en l'art. 28 LPMA. La raó és, en primer lloc, la lletra de l'article, que utilitza el terme esbrinar i no es referix a la determinació. En segon lloc, hi ha una raó d'ordre pràctic: si s'accepta la via de la reclamació, el primer que caldrà fer per a la constitució de la relació jurídica processal, és identificar les persones contra les quals s'ha de dirigir l'acció de reclamació, per a lo qual el Jutjat haurà de tramitar les diligències necessàries. Un cop identificades aquestes persones ja s'haurà esbrinat la identitat dels progenitors biològics i per tant l'objecte de l'acció s'haurà esgotat.

Cal, per tant, descartar la tramitació de les accions de l'art. 28 LPMA per aquesta via, la qual cosa no ha d'impedir que, si l'adoptat vol que es determini la seva filiació biològica, exerciti una acció de reclamació de filiació amb la finalitat, per exemple, d'obtenir drets successoris respecte de la família biològica o de donar entrada a aquesta família en la seva successió.

3-Recurs contra l'acte administratiu que denega la informació, davant del Tribunal Superior de Justícia.

Finalment, almenys en dues ocasions, s'ha interposat recurs contenciós administratiu contra la resolució desestimatòria pressumpta per silenci administratiu del recurs de reposició interposat contra els acords de la Diputació. La Sala del Contenciós Administratiu del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya ha resolt que l'actuació administrativa és formalment ajustada a Dret i s'ha remès a la jurisdicció civil ja que no es considera competent per resoldre qüestions sobre l'estat civil de les persones⁸⁸⁵.

⁸⁸⁵ a) Efectivamente la determinación del alcance del acceso a los registros a disposición de la Diputación de Barcelona y las resoluciones que en principio recaigan en relación con aquel, debe realizarse desde la perspectiva que ofrece el art. 105 b) CE, por lo que tanto desde la idea de que el respeto a la intimidad de las personas constituye un límite en principio para aquel acceso que vincula a la propia Administración. b) Es claro que la Ley también en principio permite la averiguación de la identidad del padre y de la madre biológicos de la persona adoptada a partir de la mayoría de edad a través de las acciones que resulten procedentes. La Administración no puede, sin embargo, por sí sola suplir la voluntad expresa o presunta de la persona cuya intimidad es susceptible de protección puesto que afecta a derechos personalísimos y al ejercicio de un derecho fundamental cual es el derecho a la intimidad. c) En línea con lo dicho, la intromisión en la intimidad de la persona en los casos en que la Ley lo permita y -ha de suponerse- tras la oportuna ponderación de los bienes de los intereses en juego, de un lado, el interés en el conocimiento de la paternidad o la maternidad biológica enmarcado en el art.

2.3.4. La determinació o averiguació de la filiació biològica en els supòsits d'aplicació de les tècniques de reproducció assistida.

En matèria de reproducció assistida, tant en la Llei de Filiacions, com en la Llei de Tècniques de Reproducció Assistida, la determinació de la relació jurídica de filiació es fonamenta principalment en la voluntat de les persones⁸⁸⁶. Pel que fa a la possibilitat d'investigar la filiació biològica del nascut d'aquestes tècniques heteròlogues, la LTRA imposa l'anonimat de les donacions de material genètic i a més estableix que la inscripció en el Registre civil no ha de reflectir dades de les quals pugui inferir-se l'origen de la generació i impedeix tant l'exercici d'accions de filiació com la investigació de la filiació derivada de les tècniques de reproducció assistida

39.2 de la Constitución por tanto dentro del capítulo correspondiente a los principios rectores de la política social y económica y, del otro, aquel derecho configurado, como se ha dicho, como derecho fundamental en el art. 18 de la Constitución, ponderación que deberá realizarse en su caso, por el Juez competente para el conocimiento de las pretensiones relacionadas con el ejercicio y reconocimiento de los derechos personalísimos, y relativo al estado civil que lo será, en general, el Juez Civil a través del correspondiente proceso de jurisdicción voluntaria tal como se ha venido realizando ante los Juzgados de aquel Orden de esta Ciudad o en su caso a través del procedimiento declarativo ordinario y no, sin embargo, por los Tribunales del orden contencioso no competente para el enjuiciamiento de cuestiones que afectan al estado civil de las personas. En otros términos, puede señalarse que la revisión en esta jurisdicción de la actividad administrativa objeto del presente recurso es posible en la medida en que la Administración, en base a los datos que obran en sus archivos, caso de que hubiera obtenido el consentimiento de la persona afectada podría haber facilitado aquella identidad por lo que, por lo mismo se justifica la negativa a proporcionarlos en el caso presente, precisamente por el carácter contradictorio de los mismos y por la consiguiente falta de consentimiento de la persona afectada. En congruencia con lo expuesto, debe concluirse, por tanto, que la resolución impugnada es ajustada a Derecho puesto que, además ello no impide que la actora, ante la situación creada acuda al Juez competente, que naturalmente dada la materia será del orden jurisdiccional civil a fin de solicitar la obtención de los datos de que dispone la Administración. Aquestes argumentacions es repeteixen en les Sentències de la Sala del Contenciós Administratiu del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (5^a), de 27.6 i 28.12.1994.

⁸⁸⁶ En primer lloc, pel que fa a la determinació de la paternitat, la LLF estableix, pel cas de filiació matrimonial, que el consentiment del marit a la inseminació de la dona és criteri d'imputació, és a dir, determina la paternitat matrimonial, sense distincions segons es tracti d'inseminació homòloga o heteròloga. De manera semblant, respecte de la paternitat extramatrimonial, *el consentiment de l'home per a la fecundació de la dona-mare del nadó* equival al reconeixement, independentment, també, de l'origen del material amb el que la dona és inseminada (arts. 1.2, 4 i 5.2 LLF). La LTRA estableix, per a la determinació de la paternitat de dona casada, que si el material genètic amb el que la dona va ser inseminada és del marit, s'apliquen les normes ordinàries de determinació, de manera que serà considerat pare el marit. Si el material és aportat per un tercer, el consentiment determinarà la filiació. A manca d'aquest consentiment, el marit podrà impugnar la paternitat del fill de la seva esposa. Si la mare no està casada, l'atribució de la paternitat es podrà fer amb base en el consentiment de l'home del qual prové el material inseminat, abans de la utilització de les tècniques o en un reconeixement posterior. Si el material prové d'un donant, serà pare l'home que consenteixi la inseminació d'aquesta dona. En altre cas, no es podrà determinar la filiació paterna.

(arts. 8.1, 3 i 5.5 LTRA⁸⁸⁷). Per tant, en aquest àmbit l'opció del legislador comporta la impossibilitat que el nascut d'aquestes tècniques conegui el seu origen biològic.

GETE-ALONSO i BLASCO opinen que aquestes normes no són aplicables a Catalunya, on, malgrat que la llei no regula ni prohibeix expressament aquesta investigació, és possible exercitar una *pura acció d'investigació de la paternitat*. Fonamenten aquesta possibilitat, d'una banda en la D.T. segona de la LLF que permetria exercitar l'acció d'investigació de la paternitat recollida en l'art. 4 CDC i també en l'Exposició de Motius d'aquesta llei, que justifica la regulació catalana de la filiació derivada de les tècniques de reproducció assistida en la necessitat que l'ordenament determini qui són el pare i la mare dels nascuts d'aquestes tècniques i en el principi de no discriminació per raó de naixement⁸⁸⁸. A manca de regulació en l'ordenament jurídic català de les donacions de material genètic sembla més correcte interpretar que en aquest aspecte cal aplicar a Catalunya la LTRA, que garanteix clarament l'anonimat de les donacions⁸⁸⁹.

Pel que fa a la informació que no comporti identificació dels donants, l'art. 5 LTRA estableix que poden tenir-hi accés tant els nascuts mitjançant les tècniques, per si mateixos com també mitjançant els seus representants, i també les receptores dels gamets.

⁸⁸⁷ Art. 5:

1- *La donación de gametos y preembriones para las finalidades autorizadas por esta Ley es un contrato gratuito, formal y secreto concertado entre el donante y el centro autorizado.*

5- *La donación será anónima, custodiándose los datos de identidad del donante en el más estricto secreto y en clave en los Bancos respectivos y en el Registro Nacional de Donantes. Los hijos nacidos tienen derecho, por sí o por sus representantes legales, a obtener información general de los donantes que no incluya su identidad. Igual derecho corresponde a las receptoras de los gametos. Sólo excepcionalmente, en circunstancias extraordinarias que comporten un comprobado peligro para la vida del hijo, o cuando proceda con arreglo a las leyes procesales penales, podrá revelarse la identidad del donante, siempre que dicha revelación sea indispensable para evitar el peligro o para conseguir el fin legal propuesto. En tales casos se estará a lo dispuesto en el art. 8 apartado 3. Dicha revelación tendrá carácter restringido y no implicará, en ningún caso, publicidad de la identidad del donante.*

Art. 8:

3- *La revelación de la identidad del donante en los supuestos en que proceda con arreglo al artículo 5, apartado 5, de esta Ley, no implica, en ningún caso, determinación legal de la filiación.*

⁸⁸⁸ GETE-ALONSO i BLASCO, *La nueva regulación...*, pp. 71-73.

⁸⁸⁹ A diferència de l'adopció, àmbit en el qual pràcticament ningú dubta de la conveniència de comunicar al fill el seu origen adoptiu, en les filiacions derivades de les tècniques de reproducció assistida no hi ha aquesta unanimitat. Recentment s'han manifestat a favor, Jaime Vidal i Vicente Luis Montés. V. en la notícia *Juristas defienden el derecho de los hijos nacidos por fecundación in vitro a conocer la identidad de sus padres*. Diario de noticias, La Ley 27 de febrero de 1997, p.1.

Excepcionalment, però, es pot revelar la identitat del donant. Les circumstàncies en que això és possible, descrites en l'art. 5.5.2 LTRA són aquelles *extraordinarias que comporten un grave peligro para la vida del hijo, o cuando proceda con arreglo a las leyes procesales penales*, sempre que la informació sigui indispensable per evitar el perill o per assolir la finalitat legal que la justifica. La norma específica, además, que la revelació ha de ser restringida i no s'ha de donar publicitat a la identitat del donant. Finalment, cal tenir en compte l'advertència que fa l'art. 8.3 LTRA, en el sentit que el fet que es reveli la identitat del donant, per les circumstàncies de l'art. 5.2.2. LTRA no comporta la determinació legal de la filiació.

2.3.5. Valoració des del punt de vista constitucional.

Des del punt de vista constitucional, la dignitat de la persona i el lliure desenvolupament de la personalitat (art. 10 CE) exigeixen que totes les persones puguin conèixer qui han estat els seus progenitors. El principi d'igualtat davant la llei impedeix que la possibilitat d'accedir a aquestes informacions pugui limitar-se en funció de circumstàncies personals com pot ser l'origen de la persona (art. 14 CE). El dret a la integritat física i moral (art. 15 CE) també resulta infringit per tal que el desconeixement sobre la història de la persona pot donar lloc a problemes psicològics i además pot dificultar la investigació i el tractament de determinades malalties. Els principis rectors de protecció integral dels fills, iguals davant la llei amb independència de la seva filiació (art. 39.2 CE) també queda malmès si s'impedeix les persones conèixer els seus orígens, així com la realització de la possibilitat d'investigar la paternitat (art. 39.2 CE).

Al Tribunal Constitucional no se li ha plantejat mai el problema de l'abast del dret a la investigació de la filiació en relació a la filiació originària de l'adoptat.

En relació a la filiació originària de l'adoptat el fonament de la pretensió del fill seria, en part, diferent del que s'ha utilitzat tant en les sol·licituds com les resolucions en matèria de filiació biològica del fill no adoptat, ja que en cas d'adopció el fonament no podria ser l'obligació dels progenitors de protegir els fills, que la llei atribueix a l'adoptant. La jurisprudència constitucional en matèria d'investigació de la filiació ha fonamentat les seves resolucions en aquest deure dels pares com a argument quasibé decisiu. Les diferents resolucions es refereixen als drets d'aliments i successoris dels fills i al compliment de les càrregues derivades de les relacions familiars⁸⁹⁰.

⁸⁹⁰ El Tribunal Constitucional ha fonamentat moltes de les seves decisions en matèria d'investigació de la filiació en el deure dels pares de protegir els fills i també en els drets successoris d'aquests, tot i que també en el dret de tota persona a que es determini la seva filiació biològica. Vegint-se, per exemple, els

En el cas que se li presenti la qüestió sobre l'averiguació de la filiació biològica de l'adoptat el Tribunal Constitucional haurà de resoldre sobre l'abast del dret a la investigació de la filiació de forma més pura, en el sentit que el fonament de la pretensió del fill serà l'interès en el coneixement de la identitat dels progenitors⁸⁹¹ i no els deures dels pares de protegir els fills. En aquest sentit el problema s'assembla al que es planteja en relació al coneixement de la identitat dels donants de material genètic utilitzat en els supòsits de filiació derivada de l'aplicació de les tècniques de reproducció assistida, sobre el qual tampoc hi ha, de moment, jurisprudència constitucional⁸⁹².

En matèria de reproducció assistida la posició de les legislacions vigents en el nostre país és (LTRA i LLF) en la línia de la majoria de legislacions comparades, que el vincle de filiació del fill s'estableix amb la persona que ha volgut el naixement d'aquell fill, sigui marit o company de la dona i no amb el donant del material genètic

Autes 103/1990, de 9 de març i 221/1990, de 31 de març, en els quals es planteja el conflicte de drets que suposadament es presenta en els processos de filiació, especialment en relació a la prova biològica. Els drets en conflicte són, en aquest cas, el dret a investigar i conèixer la paternitat i el dret a la integritat física i intimitat del suposat pare. El Tribunal Constitucional va declarar, en el segon dels autes esmentats, que ... *no hay duda sobre el interés social y de orden público que subyace en las declaraciones de paternidad, en las que estan en juego los derechos de alimentos y sucesorios de los hijos, objeto de especial protección por el artículo 39.2 CE, ... (F.J.3º)* i, en el primer, que el dret constitucional a la intimitat *no puede convertirse en una suerte de consagración de la impunidad, con quiebra del cumplimiento estricto de las obligaciones frente a los terceros, y, muy particularmente, de las cargas y deberes resultantes de una conducta que tiene íntima relación con el respeto de posibles vínculos familiares...* (F.J.4º). En el mateix sentit, la STC 7/1994, de 17 de gener, segons la qual, *en este caso la infracción constitucional se ve agravada desde el momento en que se dejan sin tutela judicial los derechos del menor reconocidos en el art. 39.1 CE, desconociéndose a su vez el mandato constitucional de hacer posible la investigación de la paternidad ... (F.J.7º). El art. 39.2 CE declara que "la ley posibilitará la investigación de la paternidad", e inscribe esta prescripción en la idea de "protección integral de los hijos, iguales éstos ante la ley con independencia de su filiación". Lo cual conecta directamente con el art. 14, en cuanto prohíbe que prevalezca discriminación alguna por razón de nacimiento. Y por añadidura, la Constitución establece directamente un deber: "los padres deben prestar asistencia de todo orden a los hijos habidos dentro o fuera del matrimonio" (art. 39.3 CE). La finalidad de la norma que permite la práctica de las pruebas biológicas no es otra que la defensa, en primer lugar, de los intereses del hijo, tanto en el orden material como en el moral y destaca como primario el derecho del hijo a que se declare su filiación biológica, como ha destacado la doctrina del Tribunal Supremo (F.J.3º B). ...la investigación judicial de la filiación sirve directamente a fines constitucionales, enunciados en términos claros y rotundos por el art. 38 CE y, por ende, la actuación de los Tribunales ve acentuado el rigor de la exigencia anteriormente enunciada, a fin de procurar que los padres cumplan sus deberes respecto de sus hijos menores, venciendo las resistencias injustificadas de aquéllos (F.J. 8º).*

⁸⁹¹ En el cas de Catalunya, es podria afegir l'interès en la determinació d'uns possibles drets successoris, en tant que segons la LPMA els germans biològics conserven el dret a succeir-se abintestat entre sí malgrat l'adopció.

⁸⁹² En aquest sentit cal tenir en compte que, com he esmentat més amunt, la Llei de Tècniques de Reproducció Assistida ha estat objecte d'un recurs d'inconstitucionalitat que encara no s'ha resolt.

i, respecte del coneixement de l'origen, que aquest no és possible en tant que les donacions de material genètic són anònimes. Per tant es tracta d'una legislació que privilegia la voluntat de les persones per sobre de la veritat biològica en la determinació dels vincles jurídics de filiació i que no permet que la identitat dels donants ni l'origen de la filiació quedi reflectida en el Registre civil⁸⁹³.

El coneixement del propi origen ha de ser considerat un dret de totes les persones, amb rellevància constitucional, tot i que no estigui reconegut expressament en la Constitució. Front l'interès del fill en el coneixement del seu origen no ha tenir cap eficàcia el dret a la intimitat que puguin invocar els pares biològics (art. 18 CE), com a protecció contra el coneixement públic de circumstàncies que constitueixen l'àmbit del privat (o intimitat en sentit negatiu). El fet d'haver tingut un fill no forma part d'aquest àmbit del privat que protegeix la Constitució. Cal tenir en compte ademés que en matèria de filiació han de prevaldre com a principi general els interessos del fill (*favor filii*).

⁸⁹³ En aquest sentit, PANTALEÓN planteja el següent: *A quien me conteste que, cuando redactó ese precepto, el legislador no tenía en mente en absoluto las nuevas técnicas de reproducción humana, le pediré simplemente, con el artículo 14 de la CE en la mano, que tenga a bien indicarme qué razón puede justificar razonablemente que carezca de tal derecho el nacido a consecuencia de una inseminación artificial heteróloga, cuando sin duda alguna lo tienen todos los hijos no matrimoniales concebidos de manera natural: también los adulterinos, aunque el marido hubiera consentido el adulterio de su mujer y decidido aceptar el hijo como suyo.* RIVERO opina que el fill té dret a conèixer la identitat del donant de material genètic, però no a establir un vincle jurídic amb ell, de manera que no podrà reclamar la paternitat ni el seu contingut jurídic, excepte en cas d'ocultació dolosa o culposa de dades sobre la seva herència biològica o tares transmissibles. Segons aquest autor, *...debe darse por superado el falaz principio del anonimato, pensado y defendido en interés de los adultos (donantes, padres formales) más que en interés del niño, el más necesitado aquí de protección. No olvidemos la reciente evolución de nuestro derecho de filiación en ese mismo sentido, abandonando antiguos prejuicios y la conocida sobrevaloración de los intereses familiares encarnados en los padres más que en el hijo.* FRANCISCO RIVERO HERNÁNDEZ, *La investigación de la mera relación biológica en la filiación derivada de fecundación artificial*, en *La filiación a finales del siglo XX*, II Congreso Mundial Vasco (Vitoria 1987), pp. 158-163 i en el mateix congrés, FERNANDO PANTALEÓN PRIETO, *La responsabilidad civil de los sujetos o instituciones intervinientes en un proceso de fecundación asistida*, pp. 287 i ss.

CONCLUSIONS.

1. Vincle biològic i jurídic de l'adoptat. Compatibilitat.

1.1. En ocasions la filiació jurídica d'una persona no es correspon amb la pura relació biològica amb els seus progenitors, sinó que una persona pot tenir la filiació biològica, la genètica i la jurídica dissociades. La filiació biològica sense contingut jurídic, relació purament biològica i la filiació adoptiva, purament jurídica, conjunt de drets i deures recíprocs, formen la realitat de la persona adoptada. Ambdós vincles són compatibles. D'entre aquests dos vincles les legislacions actuals tendeixen a donar més rellevància jurídica al vincle social que al biològic, mentre que, d'altra banda, augmenten les possibilitats tècniques de conèixer el vincle biològic entre dues persones. No s'han d'observar aquests dos fenòmens com contradictoris, sinó com complementaris, en tant que constitueixen la realitat d'una persona. D'aquesta manera, la determinació de la filiació biològica de l'adoptat ha de ser possible també posteriorment a la constitució de l'adopció.

1.2. La constatació de la vinculació biològica de totes les persones és una qüestió diferent de l'atribució de la relació de filiació amb contingut jurídic que la llei realitza segons els criteris que es consideren convenients (voluntat, seguretat jurídica, responsabilitat, conveniència pel fill, lligam biològic, etc...). Aquesta és la única amb un verdader contingut jurídic, és a dir, la que pot donar lloc a drets i obligacions entre pares i fills. Delimitats perfectament ambdós àmbits s'ha de fer possible al fill conèixer la seva pròpia identitat i, a la vegada, als pares el gaudir de tot el contingut que constitueix la relació jurídica de filiació.

1.3. La informació sobre l'origen biològic de totes les persones hauria de constar en el registre tal com ha declarat la Direcció General dels Registres i del Notariat en relació tant a les adopcions nacionals com internacionals. El Registre ha de ser un reflexe de la realitat i conseqüentment ha de contenir tota la informació sobre les vicissituds de l'origen de la persona, malgrat que es refereixin a relacions jurídiques que, com la relació de filiació de l'adoptat amb la seva família anterior, hagin perdut el seu contingut jurídic. La Direcció General ha mantingut aquesta doctrina inclús en el cas que la inscripció de filiació quina supressió es sol·licitava vagi quedar desvirtuada per sentència judicial conseqüència de l'èxit d'una acció d'impugnació de la filiació. La necessitat que el Registre reculli tota aquesta informació es fonamenta en el dret de tota persona al coneixement del propi origen.

1.4. La publicitat respecte de la informació sobre l'origen de les persones pot restringir-se fins el punt que solament el fill hi tingui accés, ja que ningú més que ell té perquè conèixer informacions que afecten la inimitat personal o familiar d'altres, si aquesta ignorància no vulnera drets superiors d'aquestes altres persones.

2. Determinació de la filiació materna.

2.1. El sistema de determinació de la maternitat que resulta de la Llei i el Reglament del Registre Civil atorga una gran rellevància a la voluntat de la mare fins el punt que aquesta pot decidir si es constata o no jurídicament el vincle biològic que la uneix amb el seu fill. Mai el Tribunal Constitucional s'ha pronunciat sobre aquestes regles, la constitucionalitat de les quals és molt dubtosa sobretot si es té en compte que les seves conseqüències són, en primer lloc, que la filiació materna d'algunes persones pugui quedar indeterminada i además, en circumstàncies en les quals resultarà molt difícil la seva averiguació posterior, i en segon lloc, que, conseqüentment, a aquestes persones no els sigui possible conèixer la identitat dels seus progenitors.

2.2. La indeterminació de la vinculació biològica del fill amb la mare comporta a més, greus dificultats per a la determinació de la paternitat, ja que mentre que la maternitat es construeix a partir de la relació de la mare amb el fill, la paternitat es construeix a partir de la relació del pare amb la mare.

2.3. La determinació de la filiació materna hauria de tenir lloc de forma automàtica pel naixement del fill. La llei no hauria de permetre, dons, la indeterminació de la filiació materna. Totes les persones tenen dret a l'establiment de la seva identitat familiar biològica, independentment de la voluntat dels seus progenitors i de l'origen matrimonial o no de la seva filiació. I cal considerar que es tracta d'una qüestió diferent de la maternitat amb efectes jurídics que, segons opcions de política legislativa, pot ser atribuïda a persona diferent del progenitor. Es proposa, conseqüentment, la modificació de la legislació registral en matèria de determinació de la filiació materna.

2.4. En els sistemes jurídics del nostre entorn, Itàlia i França conserven sistemes de determinació de la maternitat que, com el de la legislació registral del nostre país, atorguen una rellevància decisiva a la voluntat de la mare. Tenint en compte que l'evolució de la legislació sobre filiació a partir de la Constitució, tant en el Codi civil com en la Llei de Filiacions, ha estat orientada a la protecció dels fills independentment de la seva filiació de manera molt més clara i més decidida que les dues legislacions esmentades, seria bo que el legislador intervingués mantenint aquesta

mateixa línia amb la modificació de la determinació de la filiació materna.

2.5. La dignitat de les persones exigeix considerar com a part del seu patrimoni personal la constatació de la seva verdadera identitat biològica. Deixar a la mare la decisió sobre la constatació del vincle que la uneix amb el seu fill comporta degradar la qualitat dels interessos en joc en matèria de filiació i incloure'l's dins l'àmbit de l'autonomia de la voluntat. Suposa, a més, mantenir vigent la concepció antiquada segons la qual els pares tenen un dret semblant al de propietat sobre els seus fills, pel sol fet d'haver-los engendrat.

3. Accés al coneixement de la identitat dels progenitors biològics.

3.1. L'adoptat hauria de poder conèixer la identitat dels seus pares biològics, tal i com succeeix actualment, mitjançant el Registre Civil, a partir de la majoria d'edat, o inclús anteriorment, si es considerés necessari, segons el parer de l'Encarregat del Registre civil. Cal fugir, doncs, de solucions que condicionin l'accés a la informació, bé al consentiment dels pares biològics, bé a la necessitat de la informació (ja sigui per raons mèdiques, psicològiques o de matrimoni). L'adoptat té dret a conèixer la identitat dels seus progenitors, que és un dret de totes les persones i no només de les no adoptades.

3.2. El dret del fill a conèixer la seva identitat no pot dependre, com succeeix actualment, ni de la voluntat dels pares biològics, ni de la dels pares jurídics, ni de la via per la qual es va constituir la filiació legal. Això suposa negar aquest dret per raó de diferents opcions de política legislativa com són la promoció de les donacions de material genètic, de les adopcions, la lluita contra l'avortament, la protecció de la intimitat dels pares biològics que no es fan càrrec dels seus fills o la de les parelles estèrils.

3.3. En aquesta matèria cal considerar desafortunada l'opció del legislador català que, si bé amb la introducció de l'art. 28 LPMA ha demostrat una clara voluntat de fer possible que l'adoptat conegui la identitat dels seus progenitors, ho ha fet sense delimitar prèviament on es troben els impediments legals per aquest coneixement. Es tracta d'una norma que caldria revisar ja que la seva naturalesa i règim jurídic no estan clars i la seva aplicació provoca problemes.

3.4. Caldria contemplar també la possibilitat que l'adoptat, a partir d'una edat en la qual se'l consideri suficientment madur, pugui decidir relacionar-se amb la seva família biològica.

4. Dret a la intimitat i filiació.

4.1. Les relacions entre intimitat i filiació s'han referit sempre a la protecció dels progenitors front el coneixement públic de la seva paternitat. En aquesta primera vessant històricament la llei ha privilegiat el dret dels pares amb desconeixement absolut de la posició del fill, fins el punt que en alguns casos s'arriba a considerar convenient deixar indeterminada una filiació per protegir la intimitat o l'honor dels pares. Amb aquest fonament la llei ha mantingut i segueix mantenint obstacles per a la determinació i el coneixement de la filiació biològica de les persones.

4.2. Si bé el dret a la intimitat protegeix del coneixement públic de les relacions sexuals entre les persones, sempre que quedin fora de les activitats tipificades com a delictes en el Codi Penal, aquesta protecció acaba, si no abans, en el moment del naixement del fill. En segon lloc, si hi ha algun dubte sobre l'afirmació anterior i s'accepta l'existència d'aquest dret, caldrà donar-se compte immediatament que el seu exercici té les seves repercussions més importants més enllà del propi subjecte que l'exercita, és a dir, en relació al fill.

4.3. El dret a la intimitat té una vessant positiva que consisteix en el coneixement per part del titular del dret del contingut dels fets que la constitueixen. El fill també és destinatari dels drets constitucionals i la seva filiació forma part de la seva història com a persona i per tant de la seva intimitat, de manera que si la llei no permet al fill conèixer qui són els seus progenitors està desconeixent aquest dret. No es pot mantenir que la filiació, que és una relació al menys entre dues parts, forma part de la intimitat dels progenitors, intimitat que cal protegir del coneixement públic, i que, en canvi no forma part de la intimitat de l'altra part de la relació que és el fill. El progenitors no tenen dret a protecció constitucional respecte del coneixement de la seva paternitat. I si no el tenen respecte de la societat, menys encara l'han de poder mantenir front el fill.

4.4. El Tribunal Constitucional ha declarat la superioritat del dret del fill a gaudir de la protecció dels seus progenitors respecte del dret a la intimitat d'aquests. Caldrà esperar que en futures ocasions atorgui també rellevància al dret a la intimitat dels fills.

5. Valoració constitucional

La Constitució Espanyola no reconeix el dret a la determinació de la filiació ni al coneixement de l'origen biològic si bé sembla possible mantenir la seva rellevància constitucional. Aquesta conclusió resulta de la reflexió sobre els principis i drets constitucionals que poden resultar vulnerats com a conseqüència de la negació o del desconeixement d'aquests drets, tenint en compte també la possibilitat que es produeixi un conflicte amb altres drets expressament reconeguts per la Constitució. Els principis de dignitat de la persona, lliure desenvolupament de la personalitat, els drets a la igualtat i a la intimitat, així com el dret a la integritat física i a la protecció dels pares, resulten infringits per l'actual sistema de determinació de la filiació materna. El dret al coneixement del propi origen pot entendre's igualment comprès en els principis de lliure desenvolupament de la personalitat i de dignitat de la persona, també resulta del principi d'igualtat entre totes les persones independentment del seu origen. Constitueix un dels continguts del dret a la intimitat i permet una millor protecció del dret a la salut.

6. Contingut i abast de la filiació adoptiva.

6.1. El contingut i abast de la filiació adoptiva plena haurien de ser els mateixos que els de la filiació biològica, és a dir, l'adoptat hauria d'esdevenir parent de tota la família de l'adoptant i a tots els efectes.

6.2. Conseqüentment aldría revisar la legislació catalana, que limita la integració de l'adoptat en la família adoptant en tant que estableix que l'adopció sols *causa parentiu entre l'adoptant, els seus descendents i ascendents i l'adoptat i els seus descendents*, i per tant no el causa amb els germans i fills de germans dels adoptants. Com a conseqüència d'aquesta limitació l'adoptat no té ni oncles ni cosins en la família adoptiva. A efectes successoris la posició de l'adoptat és la mateixa, en tant que no adquireix drets successoris intestats respecte dels col.laterals de l'adoptant sinó només en la successió de l'adoptant i dels ascendents i descendents d'aquest.

6.3. L'estatut jurídic de l'adoptat hauria de quedar definit de forma més clara, a manca de qualsevol raó que pugui justificar aquesta integració solament parcial de l'adoptat en la família adoptant en legislació catalana vigent.

7. Contingut i abast de la filiació biològica de l'adoptat.

7.1. El vincle jurídic de l'adoptat amb la seva família biològica s'hauria d'extingir a tots els efectes, excepte en matèria d'impediments matrimonials, en el model d'adopció plena que regulen les legislacions civils vigents en el nostre país. Caldria, per tant, suprimir de la llei totes les excepcions a aquest principi, tant pel que fa als efectes personals com pel que fa als efectes successoris.

7.2. En la mateixa línia cal proposar de nou la revisió de la legislació catalana en tant que d'una banda estableix que a efectes successoris intestats els vincles entre l'adoptat i els seus germans per naturalesa no s'extingeixen. Aquesta norma va ser introduïda per donar solució al problema que plantejava l'estatut successori de l'adoptat en un moment en el qual la legislació li denegava aquests drets respecte dels germans adoptius. Es tracta d'una norma que mai ha pogut complir la seva finalitat ja que quan va entrar en vigor, l'estatut successori de l'adoptat ja s'havia modificat i la regla ja no tenia sentit. Malgrat tot s'ha mantingut vigent des de llavors fins avui.

7.3. Finalment la legislació catalana disposa que subsisteixen els vincles jurídic de l'adoptat amb la família d'origen, entre altres supòsits, *en qualsevol altre cas en què ho estableixi la llei*. Es tracta d'una norma que tot i que no té contingut en la legislació vigent s'hauria de suprimir per evitar confondre més l'estatut jurídic dels adoptats.

8. Diversificació del règim jurídic de l'adopció.

La contemplació d'un sol model d'adopció s'hauria de completar amb un tractament específic del règim jurídic aplicable a supòsits concrets que no responen al model del fill menor abandonat adoptat per persones alienes a la seva família. La rigidesa de la legislació vigent no permet o dificulta la constitució d'adopcions que podrien resultar molt convenients, o en altres casos els atribueix uns efectes tant radicals que la fan indesitjable. Es tracta principalment dels supòsits d'adopció de parents, de l'adopció del fill del cònjuge, de varis germans o de majors d'edat.

ÍNDEX DE JURISPRUDÈNCIA

ÍNDIX DE JURISPRUDÈNCIA

SENTÈNCIES I AUTES DEL TRIBUNAL CONSTITUCIONAL

Tutela judicial efectiva. Indefensió

	pàg.
S.13/1981, de 22 d'abril	163
A. 403/1985, de 19 de juny	164
S. 71/1990, de 5 d'abril	164
S. 143/1990, de 26 de setembre	163
S. 298/1993, de 18 d'octubre	165

Igualtat davant la llei

S. 33/1983, de 4 de maig	166
A. 671/1985, de 9 d'octubre	166
A. 540/1987, de 6 de maig	166
A. 22/1992, de 27 de gener	138,167

Publicitat

S. 197/1991, de 17 d'octubre	144,168
--	---------

Investigació de la filiació

A. 103/1990, de 9 de març	297
A. 221/1990, de 31 de març	297
S. 7/1994, de 17 de gener	297

SENTÈNCIES DEL TRIBUNAL SUPREM

Nul.litat

28.5.1973	136,137
25.10.1977	137
27.2.1985	137,164
18.3.1987	137
20.4.1987	137
19.2.1988	136

8.3.1988	136
12.11.1988	137

Successions

11.10.1974	138,139
28.1.1975	138,139
29.9.1975	141
30.11.1977	138
30.5.1978	138,139
22.12.1978	140
13.4.1984	138
29.6.1984	138
20.10.1987	139
3.3.1988	139,139,165
17.6.1988	140,165
29.1.1991	140,165
23.5.1991	138,140,167
5.10.1991	138
23.9.1992	139
27.11.1992	139

Dret català

17.6.1988	140
29.1.1991	140

Constitució de l'adopció

29.9.1975	141
6.2.1982	141,147

Determinació de la filiació biològica

27.6.1987	142
2.3.1989	142

Publicitat

20.2.1989	144,168
29.1.1990	143,154
7.12.1995	144

Efectes

(Sala 5 ^a) 5.10.1977	145
(Sala 5 ^a) 29.3.1978	145
(Sala 5 ^a) 11.10.1982	145
(Sala 5 ^a) 18.5.1983	145
(Sala 5 ^a) 28.3.1984	145
(Sala 3 ^a) 22.4.1988	144
(Sala 3 ^a) 21.5.1988	144
(Sala 3 ^a) 27.2.1989	144
(Sala 2 ^a) 16.3.1994	145

RESOLUCIONS DE LA DIRECCIÓ GENERAL DELS REGISTRES I DEL NOTARIAT

Adopcions nacionals

Constitució. Escriptura pública

24.5.1971	147
22.7.1972	147
8.6.1973	147
16.5.1974	141,148
4.11.1975	148
22.12.1975	148
1.2.1977	148
31.5.1988	147
29.9.1990	147
16.2.1991	147
2.7.1993	147
Circular de 6.6.1994	147

Adopció del fill del cònjuge o parella

16.5.1974	149
10.7.1985	148
15.10.1987	148
16.4.1994	149
28.6.1994	149

Adopció del propi fill

2.10.1976	150
28.12.1976	149

Reconeixement de la filiació posterior a l'adopció

29.3.1985	150
22.7.1985	82,142,151
16.5.1986	142,151
20.5.1987	151
28.9.1995 (1 ^a)	151

Drets successoris de l'adoptat

16.6.1979	152
---------------------	-----

Inscripció i publicitat

9.1.1985	152
25.10.1985	143,154
29.6.1990	152
29.9.1990	154
5.3.1994 (4 ^a)	153
6.7.1994	154
12.9.1994 (6 ^a)	161
31.10.1994 (4 ^a)	161
31.12.1994	162
21.1.1995	153
20.5.1995	153
8.6.1995	153
9.6.1995	154

5.2.1996	153
24.9.1996 (2 ^a)	153
1.10.1996 (1 ^a)	153
4.10.1996 (4 ^a)	153
Instrucció de 9.1.1987	152

Adopcions internacionals

Nacionalitat.

13.7.1971	155
---------------------	-----

Dret transitori. Llei de 1982.

26.4.1984	156
4.6.1984	156
17.7.1985	156
14.3.1990	156
Circular de 11.4.1978	156
Instrucció de 16.5.1983	156

Dret transitori. Llei de 1990

19.2.1992	157
16.5.1992	157
20.1.1993	157
Instrucció de 20.3.1991	157

Eficàcia a Espanya d'adopcions estrangeres

Competència d'autoritats.

19.9.1974	89,158
9.2.1989	158
3.9.1992	93,158,159
9.6.1993	158
16.3.1994	158
28.6.1996	158

Requisits

22.6.1991	94,159
5.10.1993	159
28.4.1994	157
4.7.1994	157
12.9.1994 (6 ^a)	161
28.6.1996	158
12.7.1996	160

Efectes

1.4.1992	160
14.5.1992	94,160,161
18.10.1993	94,160
24.6.1995	160
1.9.1995 (1 ^a)	160
1.9.1995 (2 ^a)	160
13.10.1995	160
25.10.1995	160
12.12.1995	162
27.1.1996	160
1.2.1996	160
29.2.1996	160
1.4.1996	160
22.4.1996	160
16.9.1996	160

Publicitat

23.4.1993	162
31.10.1994 (4 ^a)	161
31.12.1994	162

Determinació de la maternitat

21.6.95	199
-------------------	-----

TRIBUNAL SUPERIOR DE JUSTÍCIA DE CATALUNYA

Drets successoris de l'adoptat

19.7.1993 (Sala del civil)	169
19.10.1993 " " "	169

Pensió d'orfandat

30.3.1993 (Sala del Social)	170
---------------------------------------	-----

Accés a la informació sobre els orígens biològics de l'adoptat

27.6.1994 (Sala del Contenciós Administratiu)	294
28.12.1994 (Sala del Contenciós Administratiu)	294

TRIBUNAL EUROPEU DELS DRETS HUMANS

Publicitat

Gaskin c. Irlanda (1989)	177
------------------------------------	-----

Constitució.

Keegan c. Irlanda (1994)	179,180
Mc Michael c. Regne Unit (1995)	179,180

Intervenció dels pares biològics en les decisions administratives que afecten els seus fills

R. c. Regne Unit (1987)	179
W c. Regne Unit (1987)	179
Olsson c. Suècia (1988)	179,180
Eriksson c. Suècia (1989)	179,180
Andersson c. Suècia (1992)	179
Nyberg c. Suècia (1992)	179

Efectes. Igualtat entre filiació matrimonial i extramatrimonial

Johnston c. Irlanda (1986)	180,181
Kroon c. Holanda (1994)	180

AUDIÈNCIES PROVINCIALS

Participació dels progenitors biològics en la constitució de l'adopció.

AP de Barcelona (2 ^a) de 14.2.1989 (A)	171
AP de Barcelona (10 ^a) de 21.6.1989 (A)	171
AP de Barcelona (4 ^a) de 5.7.1989 (A)	171
AP de Barcelona (14 ^a) de 23.10.1989 (S)	171
AP de Barcelona (9 ^a) de 27.2.1990 (A)	172
AP de Barcelona (10 ^a) de 21.5.1990 (A)	171,172
AP de Barcelona (9 ^a) d'11.6.1990 (A)	172
AP de Girona (2 ^a) de 21.11.1990 (S)	171
AP de Barcelona (16 ^a) de 5.3.1991 (A)	171
AP de Pamplona (2 ^a) de 9.3.1992 (A)	172
AP de Zaragoza (2 ^a) de 30.5.1992 (S)	172
AP de Pamplona (1 ^a) de 22.6.1992 (S)	172
AP de Barcelona (1 ^a) de 16.9.1992 (A)	171
AP de Teruel de 15.4.1993 (S)	172
AP de Girona (1 ^a) 29.4.1993 (S)	172
AP de Zaragoza (2 ^a) de 27.10.1993 (A)	172
AP de Barcelona (1 ^a) de 10.11.1993 (A)	171
AP de La Coruña (4 ^a) de 12.2.1994 (A)	172
AP de Barcelona (1 ^a) de 9.3.1994 (A)	171
AP de Sevilla (6 ^a) de 12.5.1994 (A)	172
AP de Bilbao (1 ^a) de 14.9.1995 (A)	172
AP de Badajoz (2 ^a) de 4.7.1996 (A)	172

Adopció del fill del cònjuge o de la parella.

AP de Barcelona (7 ^a) de 17.3.1989 (A)	173
AP de Barcelona (9 ^a) de 27.2.1990 (A)	173
AP de Barcelona (10 ^a) de 21.5.1990 (A)	173
AP de Barcelona (1 ^a) de 28.6.1990 (A)	174
AP de Barcelona (1 ^a) de 2.7.1990 (A)	174

AP de Girona (1 ^a) de 25.1.1991 (A)	173
AP de Barcelona (13 ^a) de 20.3.1991 (A)	173
AP de Lleida de 22.4.1991 (A)	173
AP de Barcelona (1 ^a) de 19.7.1991 (A)	173
AP de Pamplona (1 ^a) de 22.6.1992 (S)	173
AP de Sevilla de 30.6.1992 (A)	174
AP de Barcelona (1 ^a) de 12.5.1992 (A)	174
AP de Barcelona (1 ^a) de 8.3.1993 (A)	173
AP de Lleida (1 ^a) de 7.9.1993 (A)	173
AP de Barcelona (1 ^a) de 11.11.1993 (A)	174
AP de Barcelona (1 ^a) de 30.12.1994 (A)	174
AP de Barcelona (1 ^a) de 24.1.1995 (A)	174
AP de Sevilla (6 ^a) de 27.1.1995 (S)	173
AP d'Alacant (4 ^a) de 2.11.1995 (S)	174
AP de Ciudad Real (2 ^a) de 29.2.1996 (S)	173
AP de Barcelona (1 ^a) de 17.5.1996 (A)	174
AP de Barcelona (1 ^a) de 14.6.1996 (S)	173
AP de Santander (3 ^a) de 29.7.1996 (A)	174

Drets successoris

AP de Barcelona (11 ^a) de 21.3.1989 (S)	175
AP d'Alava de 12.8.1993 (A)	175

Adopció pels avis

AP de Madrid (10 ^a) de 1.6.1992 (A)	175
---	-----

Adopció pels oncles

AP de Barcelona (5 ^a) de 25.1.1990 (A)	175
AP de Málaga de 13.7.1993 (A)	175
AP de Barcelona (1 ^a) de 16.12.1993 (A)	176
AP de Barcelona (4 ^a) de 7.2.1994 (A)	176

Honor

AP d'Oviedo (4 ^a) de 6.5.1992 (S)	176
---	-----

Accés a la informació sobre els orígens biològics de l'adoptat

AP de Barcelona (1 ^a) de 16.1.1995 (S)	290
AP de Navarra de 14.9.1995 (A)	290
AP de Barcelona (12 ^a) de 22.2.1996 (A)	292

Determinació de la maternitat

AP de Jaén de 9.9.1994	187
----------------------------------	-----

JUTJATS DE PRIMERA INSTÀNCIA

Accés a la informació sobre els orígens biològics de l'adoptat

JPI núm. 14 de Barcelona de 14.12.1993	292
JPI núm. 15 de Barcelona de 29.5.1995	292
JPI núm. 45 de Barcelona de 24.1.1996	291

BIBLIOGRAFIA

BIBLIOGRAFIA

AAVV, *Su alcuni problemi di madri e di gestanti in difficoltà e sulla prevenzione dell'abbandono dei neonati*. D.F.P., 1642 (1995).

Manuel ALBALADEJO, *El negocio jurídico*, Barcelona, Bosch, 1958.

Manuel ALBALADEJO, *Derecho civil I. Introducción y parte general*. Vol. I: Introducción y derecho de la persona. Barcelona, Bosch, 1983.

Manuel ALBALADEJO GARCÍA, *La ley que rija al morir el causante es la que regula la sucesión en que incida una adopción*, A.D.C. 442 (1988).

Manuel ALBALADEJO GARCÍA, *El impedimento matrimonial de adopción del Código civil a hoy*, Centenario del Código civil, T.1., Madrid, Ed. Centro de Estudios Ramon Areces, 1990.

Guido ALPA, Mario BESSONE, *Elementi di diritto civile*, Milano, Giuffrè, 1990.

Philip ALSTON, Stephen PARKER, John SEYMOUR, *Children, rights and the law*, Clarendon Press, Oxford, 1992.

José Antonio ÁLVAREZ CAPEROCHIPI, *Curso de derecho de familia*, Tomo II, Madrid, Civitas, 1988.

Carol AMADIO, Stuart L. DEUTSCH, *Open adoption: allowing adopted children to "stay i touch" with blood relatives*, 22 J. Fam. L., 59 (1983-84).

Laurie A. AMES, *Open adoptions: truth and consequences*, 16 Law and Psychology Rev., 137 (1992).

Miguel A. AMORES CONRADI, *La nueva estructura del sistema español de competencia internacional en el orden civil*. R.E.D.I., 113 (1989).

Roberto ANDORNO, *Les droits nationaux européens face a la procréation médicalement assistée: primauté de la technique o primauté de la personne?*, R.I.D.C., 141 (1994).

Annette Ruth APPELL, *Blending families through adoption: implications for collaborative adoption law and practice*, 75 Boston U. L. Rev., 997 (1995).

Annette Ruth APPELL, *The move toward legally sanctioned cooperative adoption: Can it survive the Uniform Adoption Act?* a SYMPOSIUM ON THE UNIFORM ADOPTION ACT, 30 Fam. L. Q., 494 (1996).

Joaquín ARCE Y FLÓREZ-VALDÉS, *En torno al consentimiento para la adopción a tenor de la Ley de 4 de julio de 1970*, R.L.J., 615 (1970).

Joaquín ARCE Y FLÓREZ-VALDÉS, *El acogimiento familiar y la adopción en la Ley de 11 de noviembre de 1987*. R.L.J., (763) 1987.

Francisco Javier ARELLANO GÓMEZ, *Interacción entre el Derecho público y el Derecho privado en las fases previas al expediente judicial de adopción*, R.C.D.I., 2085 (1992).

Tommaso AULETTA, *Il diritto di famiglia*, Torino, Giappichelli Ed., 1993.

Francisco BADÍA, *Legislación del Registro Civil*, Barcelona, Ediciones Acervo, 1959.

Ingrid BAER *Adoptees searching for their Origins: A New Development seen from an International Standpoint*, a John EEKELAAR, Petar SARCEVIC (eds.) *Parenthood in modern society. Legal and Social Issues for the Twenty-first Century*. Martinus Nijhoff Publs., 1993.

Paula K. BEBENSEE, *In the best interest of children and adoptive parents. The need for disclosure*, 78 Iowa L. R., 396 (1993).

Adriana BEGHÈ LORETI, *L'adozione dei minori nei paesi europei: studio comparato, en L'adozione dei minori nei legislazioni europee*, Milano, 1986.

Nancy F. BELBAS, *Staying in touch: empathy in open adoptions*, 57 Smith College Studies in Social Work, 184 (1987).

Juan Luis BELTRAN AGUIRRE, *Régimen jurídico de la protección de menores en Navarra*, R.J.N., 138 (1987).

Alain BÉNABENT, *Droit civil. La famille*, 7ème ed., Paris, Litec, 1995.

Buenaventura CAMY SÁNCHEZ-CAÑETE, *La adopción y figuras similares ante la nueva regulación*, R.C.D.I., 42 (1959).

Jean CARBONNIER, *Droit Civil. La famille*, 16e éd., Paris, Thémis Droit, P.U.F., 1993.

Luigi CARRARO, *Commentario alla riforma del diritto di famiglia*, (Luigi CARRARO, Giorgio OPPO, Alberto TRABUCCHI) t.1, parte 2ª, Padova, CEDAM, 1977.

Luigi CARRARO, *Commentario al diritto italiano della famiglia*, vol. 4, Padova, CEDAM, 1992.

Luigi CARRARO, en el comentari a l'art.250 cc, en Giorgio OPPO, Giorgio GIAN, Alberto TRABUCCHI, *Commentario al diritto italiano della famiglia*, IV, Torino, CEDAM, 1992.

Ángel CARRASCO PERERA, "Comentario al art. 180 Cc" en l'obra *Comentarios a las reformas del Código Civil*, (Coord. Rodrigo BERCOVITZ), Madrid, Tecnos, 1993.

James R. CARTER, *Confidentiality of adoption records: an examination*, 52 Tul. L. R., 817 (1978).

Emilio CASASÚS HOMET, *Algunas consideraciones sobre el parentesco por adopción*, R.J.C., 357 (1984).

José Mª CASTÁN VÁZQUEZ, *La edad del adoptado*, R.G.L.J., 581 (1970).

José Mª CASTÁN VÁZQUEZ, *La descendencia del adoptante como obstáculo para la adopción*, R.D.P., 849 (1970).

Mireille D. CASTELLI, Éric-Olivier DALLARD, *Le nouveau droit de la famille au Québec*, Les Presses de l'Université Laval, 1993.

Federico de CASTRO, *El negocio jurídico*, Vol. X, 1971.

Francisco CASTRO LUCINI, *Los derechos sucesorios del hijo adoptivo*, A.D.C., 617 (1962).

Francisco CASTRO LUCINI, *Algunas consideraciones críticas sobre los requisitos de la adopción: I. El adoptante*, A.D.C., 337 (1966).

Francisco CASTRO LUCINI, *Notas sobre la nueva regulación legal de la adopción*, R.C.D.I., 159 (1988).

Giovanni CATTANEO, *Convenzioni europee e leggi interne in tema di adozione dei minori ee di trattamento dei figli naturali*. R.D.C., 319 (1981-2).

Giovanni CATTANEO, *Adozione*, R.D.C., 673 (1994).

Piero CENCI, *Sul diritto dell'adottato di conoscere l'identità dei propri genitori naturali*, D.F.P., 1551 (1996).

José CERDÀ GIMENO, *Notas de urgencia acerca del nuevo proyecto de Ley de Reforma de la Adopción*, R.C.D.I., 711 (1987).

Marie-Pierre CHAMPENOIS-MARMIER, "L'adoption en droit français", en *Adoption et formes alternatives d'accueil*, (dir. Marie Thérèse MEULDERS-KLEIN), Bruxelles, Story-scientia, 1990.

Charles CHEJFEC, *Disclosure of an adoptee's HIV status: a return to orphanages and leper colonies?*, 13 J. of computer & inf. L. 343 (1995).

José María CHICO ORTIZ, *La adopción y el Registro de la Propiedad*, R.C.D.I., 1041 (1970).

Giorgio CIAN, Giorgio OPPO, Alberto TRABUCCHI, *Commentario al diritto italiano della famiglia*, CEDAM, 1992 i 1993.

Homer H. CLARK, *The law of domestic relations in the United States*, Vol. 2, 2d.ed., 1st. reprint, Minnesota, West Publishing Co., 1990

CONDE DE BORRAJEIROS, *Los derechos nobiliarios de los hijos adoptivos*, R.L.J. 933 (1987).

Gérard CORNU, *Droit civil. La famille*, 2e éd., Paris, Montchrestien, 1991.

Gérard CORNU, *Droit civil. La famille*, 5e éd., Paris, Montchrestien, 1996.

Rodrigo BERCOVITZ RODRÍGUEZ-CANO, "Comentario a los artículos 172 a 180 del Código Civil" *Comentarios al Código Civil y Compilaciones forales*, (dir. Manuel Albaladejo), III- 2, Madrid, Edersa, 1978.

Rodrigo BERCOVITZ RODRÍGUEZ-CANO, "Comentario a los arts. 172 a 180 Cc" en l'obra col.lectiva *Comentarios a las reformas del derecho de familia*, Vol. II, Madrid, Tecnos, 1984.

Rodrigo BERCOVITZ RODRÍGUEZ-CANO, *La filiación inducida y las clasificaciones legales*, en el marc del congrés *La filiación a finales del siglo XX*, II Congreso Mundial Vasco (Vitoria 1987), Madrid, Trivium, 1988.

Rodrigo BERCOVITZ RODRÍGUEZ-CANO, "Comentario a los arts. 13 a 15", *Comentario del Código civil*, Tomo I. Madrid, Ministerio de Justicia, Centro de publicaciones, 1991.

Michael D. BERMAN, *Unsealing adoption records*, 22 Maryland Bar Journal, 33 (1989).

Marina Mandofia BERNEY i Olivier GUILLOD, *Liberté personnelle et procréation assistée. Quelques réflexions*. SJZ, 89 (1993), n. 12, pp. 205 i ss.

Marianne BERRY, *The effects of open adoption on biological and adoptive parents and the children: the arguments and the evidence*, Child Welfare, 647 (1993).

Marianne BERRY, *Adoptive parents' perceptions of, and comfort with open adoption*, Child Welfare, 231 (1993).

Hugh Keith BEVAN, *Child Law*, London, Butterworths, 1989.

C. Massimo BIANCA, *Diritto civile, II. La famiglia-le successioni*, Milano, Giuffrè, 2a ed., 1988, rist. 1991.

Marianne B. BLAIR, *Lifting the genealogical veil: A blueprint for legislative reform of the disclosure of health-related information in adoption*, 70, N. C. L. Rev., 681 (1992).

Marianne B. BLAIR, *Getting the whole truth and nothing but the truth: the limits of liability for wrongful adoption*, 67 Notre Dame L. Rev., 851 (1992-4).

Terril L. BLANTON, Jeanne DESCHNER, *Biological mothers' grief; The postadoptive experience in open versus confidential adoption*, *Child Welfare*, 525 (1990).

Francisco BLASCO GASCÓ, "La adopción" en l'obra colectiva *Derecho de familia*, Valencia, Tirant lo Blanch, 1991.

Muriel BLEURVACQ, *La recherche des origines familiales*, en el dossier *L'adoption: une famille pour un enfant*, Paris, Institut de l'enfance et de la famille, 1988.

Francisco BONET RAMÓN, *Compendio de Derecho civil*, tomo IV, Derecho de familia, Madrid, Edersa, 1960.

Giovanni BONILINI, *Nozioni di diritto di famiglia*, 2a ed. Torino, UTET, 1994.

François BOULANGER, *Droit civil de la famille*, T.2: Aspects comparatifs et internationaux, Paris, Economica, 1994.

Nuria BOUZA VIDAL, *La nueva Ley 21/1987, de 11 de noviembre, sobre adopción y su proyección en el derecho internacional privado*. 95 R.G.L.J., 897 (1987).

Nuria BOUZA VIDAL, "Comentario al art. 9.4" en *Comentarios a las reformas del derecho de familia*, (Dir. Rodrigo BERCOVITZ) Madrid, Tecnos, 1994.

Hervé BRIBOSIA, *Transparence et secrets autour des adoptions internes et internationales*, R. I. D. C., 795 (1993-4).

Pilar BRIOSO DÍAZ, *La constitución de la adopción en el derecho internacional privado*. Centro de Publicaciones del Ministerio de Asuntos Sociales. Madrid, 1990.

Peter Mann BROMLEY, Nigel V. LOWE, *Bromley's Family law*, 7th ed., London, Butterworths, 1987.

Chauncey BRUMMER, Era LOONEY, *Grandparent rights in custody, adoption and visitation cases*, 39 Ark. L. Rev., 259 (1985).

Carolyn BURKE, *The adult adoptee's constitutional right to know his origins*, 48 South. Cal. L.R., 1196 (1975).

- Buenaventura CAMY SÁNCHEZ-CAÑETE, *La adopción y figuras similares ante la nueva regulación*, R.C.D.I., 42 (1959).
- Jean CARBONNIER, *Droit Civil. La famille*, 16e éd., Paris, Thémis Droit, P.U.F., 1993.
- Luigi CARRARO, *Commentario alla riforma del diritto di famiglia*, (Luigi CARRARO, Giorgio OPPO, Alberto TRABUCCHI) t.1, parte 2^a, Padova, CEDAM, 1977.
- Luigi CARRARO, *Commentario al diritto italiano della famiglia*, vol. 4, Padova, CEDAM, 1992.
- Luigi CARRARO, en el comentari a l'art.250 cc, en Giorgio OPPO, Giorgio GIAN, Alberto TRABUCCHI, *Commentario al diritto italiano della famiglia*, IV, Torino, CEDAM, 1992.
- Ángel CARRASCO PERERA, "Comentario al art. 180 Cc" en l'obra *Comentarios a las reformas del Código Civil*, (Coord. Rodrigo BERCOVITZ), Madrid, Tecnos, 1993.
- James R. CARTER, *Confidentiality of adoption records: an examination*, 52 Tul. L. R., 817 (1978).
- Emilio CASASÚS HOMET, *Algunas consideraciones sobre el parentesco por adopción*, R.J.C., 357 (1984).
- José Mª CASTÁN VÁZQUEZ, *La edad del adoptado*, R.G.L.J., 581 (1970).
- José Mª CASTÁN VÁZQUEZ, *La descendencia del adoptante como obstáculo para la adopción*, R.D.P., 849 (1970).
- Mireille D. CASTELLI, Éric-Olivier DALLARD, *Le nouveau droit de la famille au Québec*, Les Presses de l'Université Laval, 1993.
- Federico de CASTRO, *El negocio jurídico*, Vol. X, 1971.
- Francisco CASTRO LUCINI, *Los derechos sucesorios del hijo adoptivo*, A.D.C., 617 (1962).

Francisco CASTRO LUCINI, *Algunas consideraciones críticas sobre los requisitos de la adopción: I. El adoptante*, A.D.C., 337 (1966).

Francisco CASTRO LUCINI, *Notas sobre la nueva regulación legal de la adopción*, R.C.D.I., 159 (1988).

Giovanni CATTANEO, *Convenzioni europee e leggi interne in tema di adozione dei minori ee di trattamento dei figli naturali*. R.D.C., 319 (1981-2).

Giovanni CATTANEO, *Adozione*, R.D.C., 673 (1994).

Piero CENCI, *Sul diritto dell'adottato di conoscere l'identità dei propri genitori naturali*, D.F.P., 1551 (1996).

José CERDÀ GIMENO, *Notas de urgencia acerca del nuevo proyecto de Ley de Reforma de la Adopción*, R.C.D.I., 711 (1987).

Marie-Pierre CHAMPENOIS-MARMIER, "L'adoption en droit français", en *Adoption et formes alternatives d'accueil*, (dir. Marie Thérèse MEULDERS-KLEIN), Bruxelles, Story-scientia, 1990.

Charles CHEJFEC, *Disclosure of an adoptee's HIV status: a return to orphanages and leper colonies?*, 13 J. of computer & inf. L. 343 (1995).

José María CHICO ORTIZ, *La adopción y el Registro de la Propiedad*, R.C.D.I., 1041 (1970).

Giorgio CIAN, Giorgio OPPO, Alberto TRABUCCHI, *Commentario al diritto italiano della famiglia*, CEDAM, 1992 i 1993.

Homer H. CLARK, *The law of domestic relations in the United States*, Vol. 2, 2d.ed., 1st. reprint, Minnesota, West Publishing Co., 1990

CONDE DE BORRAJEIROS, *Los derechos nobiliarios de los hijos adoptivos*, R.L.J. 933 (1987).

Gérard CORNU, *Droit civil. La famille*, 2e éd., Paris, Montchrestien, 1991.

Gérard CORNU, *Droit civil. La famille*, 5e éd., Paris, Montchrestien, 1996.

- Angelo COSTANZO, *Vicende di due principi costituzionalmente rilevanti e affini*, D.F.P., 1129 (1995-3).
- Anne E. CRANE, *Unsealing adoption records: the right to know versus the right to privacy*, 1986 Annual Survey of American Law, pp. 645 i ss.
- Anne E. CRANE, *Getting to know you: disclosure of information contained in sealed adoption records under Connecticut Public Act 87-555*, 5 Conn. Probate L.J., 81 (1989).
- Stephen Michael CRETNEY, "Adoption et formes alternatives d'accueil en droit anglais", en *Adoption et formes alternatives d'accueil*, (dir. Marie Thérèse MEULDERS-KLEIN), Bruxelles, Story-scientia, 1990.
- Stephen Michael CRETNEY, Judith M. MASSON, *Principles of family law*, 5th ed. London, Sweet & Maxwell, 1990.
- Stephen Michael CRETNEY, *Elements of Family Law*, 6 ed., London, Sweet & Maxwell, 1997.
- Linda F. CUSHMAN, Debra KALMUSS, Pearila B. NAMEROW, *Placing an infant for adoption: The experiences of young birthmothers*, 38 Social Work, 264 (1993).
- Françoise DEKEUWER-DÉFOSSEZ, *Réflexions sur les mythes fondateurs du droit contemporain de la famille*, R.T.D.C., 249 (1995).
- Manuel DE LA CÁMARA, *La reforma del derecho de familia*. Jornadas Hispalenses sobre la reforma del derecho de familia, Sevilla, Imprenta Sevillana, 1982.
- Manuel DE LA CÁMARA, *Comentario a los arts. 108 a 141 del Código civil*, en, *Comentarios al Código civil y Compliaciones Forales*, dirigidos por Manuel Albaladejo, t. III, vol. 1º, Madrid, Edersa, 1984.
- Jesús DELGADO, "Comentario a los arts 14 y 15 Cc" en *Comentarios a las reformas del Código civil* (Dir. BERCOVITZ), Madrid, Tecnos, 1993.
- José Luis DE LOS MOZOS, *Revisión de la adopción y protección asistencial del menor*, *Estudios jurídicos en homenaje a Tirso Carretero*, Madrid, 1985.
- Rubén DE MARINO, *La capacidad adoptional*, A.D.C., 863 (1971).

- Sharon DETRICK, *The United Nations Convention on the Rights of the Child. A Guide to the "travaux préparatoires"*. Dordrecht, Martin Nijhoff Publishers, 1992.
- Madelyn DeWOODY, *Adoption and disclosure of medical and social history: a review of the law*, *Child Welfare*, 195 (1993-3).
- J. DIAS MARQUES, *Noções elementares de direito civil*, 7ª ed. Lisboa, 1992 i *Organização tutelar de menores e regime jurídico da adoção*, Coimbra, Almedina, 1996.
- Ignacio DÍAZ DE LEZCANO, *Consentimiento, asentimiento y audiencia en la nueva Ley de Adopción*, 590 R.C.D.I., 9 (1989).
- José María DÍAZ MORENO, *El impedimento canónico de parentesco legal*, R.G.L.J., 793 (1987).
- Janet H. DICKSON, *The emerging rights of adoptive parents: substance or specter?*, 38 U.C.L.A. L. Rev., 917 (1991).
- Jesús DÍEZ DEL CORRAL, *La inscripción de la filiación en el Registro civil*, R.D.N., 60 (1984).
- José Luis DÍEZ PASTOR, *La familia y los hijos habidos fuera de matrimonio según la Constitución*, 237, R.D P., 1933.
- Luis DÍEZ PICAZO, *El negocio jurídico del Derecho de familia*, R.G.L.J., 780 (1962).
- Luis DIEZ PICAZO, *La capacidad para adoptar y el estatuto religioso del matrimonio*, A.D.C., 913 (1971).
- Luis DÍEZ-PICAZO, Antonio GULLÓN, *Sistema de derecho civil*, vol. IV: Derecho de familia. Derecho de sucesiones. 7ª edición, Tecnos, 1997.
- Massimo DOGLIOTTI, "Affidamento e adozione", en Antonio CICU, Francesco MESSINEO, Luigi MENGONI, *Trattato di diritto civile e commerciale*, vol. VI, t.3. Milano, Giuffrè, 1990.
- Massimo DOGLIOTTI, "Affidamento e Adozione", a *Trattato di Diritto Civile e Commerciale*. Dir. A. CICU / F. MESSINEO, VI-3: , Milano. Giuffrè Ed., 1990.

Janet L. DOLGIN, *Just a gene: Judicial assumptions about parenthood*, 40 UCLA L. R., 637 (1993).

Bernardo DONAPETRY CAMACHO, *El secreto en la adopción y el anonimato de los padres naturales del adoptado y de los adoptantes*, La Ley ... pp. 996 i ss.

Ramon DURAN RIVACOBBA, *Adopción por los abuelos maternos contra la voluntad del progenitor. Comentario a la STS de 2 de marzo de 1989*, La Ley, 1989-3, pp. 839 i ss.

Joan EGEA FERNÁNDEZ, "Comentario a los artículos 63.16, y 1825 a 1828 LEC, 173 y 174 Cc, Disposición Adicional Segunda de la Ley 21/1987" a *Comentarios a las reformas del Código civil*. (Coord. Bercovitz), Madrid, Tecnos, 1993.

Linda D. ELROD, *Summary of the Year in Family Law*, 27 Fam. L. Q., 490 (1994-4).

José María ESPINAR VICENTE, *La modificación del artículo 9.5 del Código Civil en el Proyecto de reforma sobre la adopción*. La Ley, 1986-4, p. 999.

José ESPINOSA LOZANO, *Problemas procesales de derecho de familia*, Barcelona, Bosch, 1991.

Eduardo ESTRADA ALONSO, *Las uniones no matrimoniales en el derecho civil español*, Civitas, Madrid, 1986.

Jeannine FAY, *The Mutual Consent Voluntary Adoption Registry: a Sound Approach to the Sealed Record Controversy*, 18 Rutgers L.J., 678 (1987).

Manuel Ignacio FELIU REY, *Comentarios a la ley de adopción*, Madrid, Tecnos, 1989.

Manuel Ignacio FELIU REY, *El artículo 179 del Código civil como manifestación de los principios de protección al menor y "adoptio imitatur naturam"*, La Ley 1989-2, pp. 1091-1097.

Mariano FERNÁNDEZ MARTÍN GRANIZO, *La adopción*, A.D.C., 685 (1971).

Francisco Javier FERNÁNDEZ URZAINQUI, *Adopción y prohijamiento en el derecho civil Navarro (Comenarrio a las Leyes 73 y 74 del Fuero Nuevo)*, 9 Revista Jurídica Navarra, 61 (1990).

Gilda FERRANDO, *La filiazione naturale*, a *Trattato di diritto privato* (Dir. Pietro RESCIGNO), vol. 4: Persone e famiglia, t.3, Torino, UTET, Rist. 1986.

Gilda FERRANDO, *Prove genetiche, verità biologica e principio di responsabilità nell'acertamento della filiazione*, Riv. Dir. Proc Civ., 725 (1996).

Daniel FERRER MARTÍN, *Sistema actual español para determinar la filiación*, ADC, abril-junio 1967, pp. 255 i ss.

Josep FERRER RIBA, *Derechos del menor, relaciones familiares y potestades públicas para la protección de la infancia y la adolescencia en Cataluña*, Derecho privado y Constitución, núm. 7, 1995, pp. 31 i ss.

Liugi FERRI, *Accertamento della filiazione "illegittima"*, RTDPC, 1964, pp. 44 i ss.

Michèle FLORSCH, *L'adoption dans les principales législations européennes, Allemagne*, R.I.D.C., 1985-3, pp. 525 i ss.

Enrique FOSAR BENLLOCH, *El Derecho de Familia y la política familiar del Consejo de Europa. Análisis de algunas recientes sentencias del Tribunal Europeo y decisiones de la Comisión Europea de Derechos Humanos en materia de Derecho de Familia*, a Homenaje a Juan Berchmans Vallet de Goytisolo, vol. III, Madrid, Junta de Decanos de los Colegios Notariales de España, Consejo General del Notariado, 1988, pp. 372 i ss.

Giuseppe FRANCHI, Sandro SCHIPANI, Cessare Massimo BIANCA, Francesco Donato BUSNELLI, *La nuova legge sull'adozione*, Le nuove leggi civili commentate, 1984, pp. 1 a 248.

Rainer FRANK, *Adoption et formes alternatives d'accueil en République fédérale d'Allemagne*, a *Adoption et formes alternatives d'accueil*, (dir. Marie Thérèse MEULDERS-KLEIN), Bruxelles, Story-scientia, 1990.

Rainer FRANK, *La signification différente attachée a la filiation par le sang en droit allemand et français de la famille*, R.I.D.C., 648 (1993).

Charles FRIED, *Privacy*, 77 Yale L.J., 475 (1968).

Huges FULCHIRON, Pierre MURAT, *Splendeurs et misères de l'adoption*, a ABANDON ET ADOPTION, 96 Autrement (21) 1988.

Judy A. FULLER, Susan L. STOCKHAM-MOSCA. *Adoption options: open or closed alternatives in procedures*, 65 Fida Bar J., (57) 1991.

FUNAIOLI, *Risposte in tema di filiazione legittima e naturale*, R.T.D.P.C., 928 (1952).

Françoise FURKEL, *Chronique de droit civil allemand*, R.T.D.C., 698 (1995).

Germán GAMBÓN ALIX, *La adopción*, Barcelona, Bosch, 1960.

Germán GAMBÓN ALIX, *La adopción en Cataluña después de la Compilación*, R.J.C., 7 (1962).

Gabriel GARCÍA CANTERO, *El nuevo régimen de la adopción*, A.D.C., 789 (1971).

Gabriel GARCÍA CANTERO, "La reforma del acogimiento familiar y de la adopción" en José CASTÁN VÁZQUEZ, *Derecho civil español, común y foral*, Adición al Tomo V-2, Madrid, Reus, 1988.

Florencio GARCÍA GOYENA, *Concordancias, motivos y comentarios del Código Civil español*, (reimpresión), Barcelona, Ed. Base, 1973.

Serafín GARCÍA ZARANDIETA, *La filiación y el Registro civil*, B.I.M.J., núms. 1272, 1273 i 1274 (1982).

Thierry GARÉ, *Les grands-parents dans le droit de la famille*, Paris, Editions du Centre National de la Recherche Scientifique, 1989.

Martín GARRIDO MELERO, *Reflexiones sobre el derecho de filiación en Cataluña y sus relaciones con el Código civil*. R.D.N., 1993, pp. 195-300.

Marsha GARRISON, a *Why terminate parental rights?*, 35 Stan. L. Rev. 423 (1982).

M^a del Carmen GETE-ALONSO Y CALERA i Pablo SALVADOR CODERCH, "La adopción en Cataluña después de la Ley de 4 de junio de 1970" en l'obra *Comentarios a la Compilación del derecho civil de Cataluña*, Tomo II: *Filiación y adopción*, Cátedra Duran i Bas, Barcelona, Universidad de Barcelona, 1974.

M^a del Carmen GETE-ALONSO, "Comentari als articles 4, 5 i 6", en *Comentaris a les reformes del Dret Civil de Catalunya*, Barcelona, Bosch, 1987.

M^a del Carmen GETE-ALONSO, *L'adopció i l'acolliment de menors i l'acolliment a la tercera edat*, 7 Papers d'estudis i formació 101 (1991).

M^a del Carmen GETE-ALONSO, Francisco de P. BLASCO GASCÓ, *La nueva regulación de la filiación en el Derecho Catalán*, Tirant lo Blanch, Valencia, 1992.

Jacques GHESTIN (Dir.) Jean HAUSER, Danièle HUET-WEILLER, *Traité de droit civil. La famille*, Paris, Librairie générale de droit et de Jurisprudence, 1989

Antonio GIL MARTÍNEZ, *La reforma de la adopción. Comentarios y formularios*, Dykinson, Madrid, 1990.

Michele GIORGIANNI, *Problemi attuali di diritto familiare*, R.T.D.P.C., 1956, p. 760.

Michele GIORGIANNI, *Enciclopedia del diritto*, vol. XXV, Varese, Giuffrè Editore, 1975, pp. 135-6.

Cristina GONZÁLEZ BEILFUSS, *La aplicación en España del Convenio de la Haya de 29 de mayo de 1993 relativo a la protección del niño y a la cooperación en materia de adopción internacional*, R.J.C., 9 (1996).

Julio Diego GONZÁLEZ CAMPOS, "Comentario a los arts. 9.4 i 9.5 Cc" en *Comentario del Código civil*, vol. I, Madrid, Ministerio de Justicia, 1991.

Julio Diego GONZÁLEZ CAMPOS, i altres, *Derecho internacional privado*, Parte especial, Publicaciones del Centro de Estudios Superiores Sociales y Jurídicos Ramón Carande, 5ª edición, Madrid, 1993.

Julio Diego GONZÁLEZ CAMPOS "Filiación y alimentos" a *Derecho internacional privado*. Parte especial. Madrid, 6^a ed. 1995, p. 372.

Jesús GONZÁLEZ PÉREZ, *La inscripción en el Registro Civil de los llamados hijos ilegítimos no naturales*, RGLJ, 1954, pp. 5 i ss.

Frédérique GRANET, *L'établissement judiciaire de la filiation depuis la loi n° 93-22 du 8 janvier 1993*. *Recueil Dalloz*, 1994, *Chron.*, p. 22.

Jacques-Michel GROSSEN "L'adoption en droit suisse" en *Adoption et formes alternatives d'accueil*, (dir. Marie Thérèse MEULDERS-KLEIN), Bruxelles, Storyscientia, 1990.

Olivier GUILLOD, *Switzerland: everyone has the right to know his or her origins*, 32 J. F. L., 465 (1993-4).

Jean GUINAND, *Rapport suisse*, en, AAVV, *La vérité et le droit*, Travaux de l'Association Henri Capitant des amis de la culture juridique française, T. XXXVIII. Economica, Paris, 1987.

Antonio GULLÓN BALLESTEROS, *Sobre la Ley 1/1996, de protección jurídica del menor*, La Ley, n.3970, pp. 1 a 4.

Jean HAUSER, Danièle HUET-WEILLER, *Traité de droit civil. La famille. Fondation et vie de la famille* (Dir. Jacques GHESTIN), 2^a ed., Paris, Librairie Générale de droit et de Jurisprudence, 1993.

HAUSHEER H., *Beiträge zur Anwendung des neuen Adoptionsrecht*, St-Gall, 1979.

Cyril HEGNAUER, *Droit suisse de la filiation*, 3ème éd., Berne, Editions Staempfli & Cie, S.A., 1990

Cyril HEGNAUER, *Künstliche Fortpflanzung und persönliche Freiheit*, ZBI 1991, pp. 341-347.

Eduardo HIJAS FERNÁNDEZ, *Las manifestaciones de voluntad en la constitución de la adopción*, R.G.D., núm. 583, pp. 2745-2756.

Patricia A. HINTZ, *Grandparents' visitation rights following adoption*, Wis. L. Rev., 483 (1994-2).

Joan H. HOLLINGER (Editor-in-Chief), *Adoption Law and Practice*, Matthew Bender, 1992 (1993 i 1994 Cumulat. suppl.).

Joan H. HOLLINGER, *The Uniform Adoption Act: Reporter's Ruminations* en *SYMPOSIUM ON THE UNIFORM ADOPTION ACT*, 30 Fam. L. Q., 1996.

Courney R. HOWELL, *The right to respect for family life in the european Court of Human Rights*, 34 J.F.L. 693 (1996).

- Javier HUALDE, "Comentario a los arts. 175 y 177 Cc y 1829-1832 LEC" *Comentarios a las Reformas del Derecho civil* (Dir. Bercovitz) 1993.
- Danièle HUET-WEILLER, *L'adoption. France*, R.I.D.C., 1985-3, pp. 611 i ss.
- Heather HUMPHREY i Michael HUMPHREY, *Damaged identity and the search for kinship in adult adoptees*, 62 *British Journal of Medical Psychology*, 301 (1989).
- Julio Ignacio IGLESIAS REDONDO, *Guarda, asistencia, tutela ex lege y acogimiento de menores*. Barcelona, Cedes Derecho Civil, 1996.
- Kristen J.INDERMARK, *Permissive intervention -Grandparents' key to entering adoption proceedings*, 26 *Ga. L. Rev.* 787 (1992).
- Susan G. JAMES, *Disclosure of the mental health of biological families in adoptions*, 34 *J.F.L.* 717 (1996).
- JANUZZI, *Manuale della volontaria giurisdizione*, Milano, 1968, pp. 193 i ss.
- Richard M. JONES, *Adoption Act Manual*, London, Sweet & Maxwell, 1988
- Lluís JOU i MIRABENT en *Comentarios al Código de sucesiones de Cataluña*, (Coord. Lluís JOU), Barcelona, Bosch, 1994, Tomo II, p. 1200.
- Bartha Maria KNOPPERS, *Verité et information de la personne*, en *La verité et le droit* (Journées canadiennes), Travaux de l'Association Henri Capitant, t.XXXVIII, Paris, Economica, 1987.
- Adrienne D. KRAFT, Joe PALOMBO, Dorena L. MITCHELL, Patricia K. WOODS, Anne W. SCHMIDT, Nancy G. TUCKER, *Some theoretical considerations on confidential adoptions*, Parts I a IV, 2 i 3 *Child and Adolescent Social Work*, 1985-6.
- Harry D. KRAUSE, *Family Law. Cases, comments and questions*, 3rd ed., American Casebook Series, St. Paul, Minnesota, West Publishing Co., 1990
- Jason KUHNS, *The sealed adoption records controversy: breaking down the walls of secrecy*, 24 *Golden Gate U. L.R.* 259 (1994).
- José Luis LACRUZ, Francisco SANCHO, Francisco RIVERO, *Elementos de derecho civil*, IV: Derecho de familia, II, 3ª edición. Barcelona, Bosch, 1989.

José Luis LACRUZ, *Elementos de derecho civil, I. Parte general*. Vol. II: Personas. Barcelona, Bosch, 1990.

Ronald J. LAJOIE, *Acess to Birth Records: An adult adoptee's psychological need and constitutional right*, 21 New Hampshire B. J. 103 (1980).

Isabelle LAMMERANT, "Tableaux comparatives des législations européennes en matière d'adoption", en *Adoption et formes alternatives d'accueil*, (dir. Marie Thérèse MEULDERS-KLEIN), Bruxelles, Story-scientia, 1990.

Juan Francisco LASSO GAITE, *Crónica de la Codificación Española*. 4. Codificación Civil (Génesis e historia del Código). Vol. I. Ministerio de Justicia. Comisión General de Codificación, 1970.

Margaret LAWRENCE, *Inside, looking out of adoption*, Ponència presentada al congrés anual de l'*American Psychological Association*, Washington D.C., 1976.

José Manuel LETE DEL RÍO, *Personas que pueden adoptar y ser adoptadas*, Estudios de derecho civil en homenaje al profesor Dr. José Luis Lacruz Berdejo, Barcelona, Bosch, 1992.

Francisco LLEDÓ YAGÜE, *Comentario al proyecto de Ley de Adopción*, 39 A.D.C., 1212 (1986).

Franciso LLEDÓ YAGÜE, *Apéndice adaptado al Boletín Oficial de als Cortes Generales. Congreso de los Diputados* (4 de febrero de 1987-III Legislatura), A.D.C., 218 (1987).

Francisco LLEDÓ YAGÜE, *Sobre nulidad de adopción plena*, A.D.C., 357 (1988).

Isabel LÓPEZ ORELLANA, *La adopción internacional*, R.G.D. 8027 (1996).

Demosthenes A. LORANDOS, *Secrecy and Genetics in Adoption Law and Practice*, 27 Loy. U. Chi. L.J., 277 (1996).

Antonio Mª LORCA NAVARRETE, *Aspectos procesales de la nueva ley de adopción*, La Ley, 1988-2, pp. 944-948.

Adriana LORETI BEGHÈ, *L'adozione dei minori nei legislazioni europee*, Milano, Giufrè, 1986.

Antonio M. LUNA GARCÍA, *Manual del Registro Civil de las personas*, Madrid, Publicaciones del Instituto de Estudios de Administración Local, 1951.

Joaquín MADRUGA MÉNDEZ, *La adopción*, A.D.C., 747 (1963).

Fernando MALO, *Glosa al requisito de la diferencia de dieciséis años entre adoptante y adoptado*, R.C.D.I., 72 (1981).

Marina MANDOFIA BERNEY, *procreations assistées...*

José María MANRESA, *Comentarios al Código Civil español*, vol. I, 7ª ed., Reus, 1952.

Julián MANTECA ALONSO-CORTÉS, *La adopción*, R.D.N., 101 (1971).

María Teresa MARTÍN MORÓN, *Breve comentario a la Ley 37/1991, de 30 de diciembre, del Parlamento de Cataluña, sobre medidas de protección de los menores desamparados y de la adopción*, R.G.D., 3935 (1992).

Eduardo MARTÍNEZ-PIÑEIRO, *Comentarios al proyecto de Ley sobre Adopción*, 80 Boletín de Información del Ilustre Colegio notarial de Granada, 1316 (1987).

Henri et Léon MAZEAUD, Jean MAZEAUD, François CHABAS, *Droit civil. La famille*, T. I, V. III, 7 éd. Paris, Montchrestien, 1995.

Johan MEEUSEN, *Judicial disapproval of discrimination against illegitimate children. A comparative study of developments in Europe and the United States*, 43 Am. J. of Com. L., 119 (1995).

Luigi MENGONI, *La filiazione fuori del matrimoni*, en *La riforma del diritto di famiglia* (Atti del II Convegno di Venezia, Fondazione Cini), Padova, 1972.

Marie Thérèse MEULDERS-KLEIN, *Belgium: the year of the child*, 28 JFL, 1989-1990, pp. 409 i ss.

Marie Thérèse MEULDERS-KLEIN (Dir.), *Adoption et formes alternatives d'accueil. Droit belge et droit comparé*, Bruxelles, Story Scientia, 1990.

Nathalie MEYER-FABRE, *La Convention de La Haye du 29 mai 1993 sur la protection des enfants et la coopération en matière d'adoption internationale*. RCDIP, 83-2, 1994. *Doctrine et chroniques*, p. 285.

Stanley B. MICHELMAN, Meg SCHNEIDER, *The private adoption handbook*, New York, Skylight Press, Villard Books, 1988

Robert H. MNOOKIN, Kelly WEISBERG, *Child, Family and State*, 2nd ed., Little, Brown and Company, 1989.

Rosa María MORENO FLÓREZ, *Acto constitutivo de la adopción*, Colex, Madrid, 1985.

Bernardo MORENO QUESADA, *La composición de intereses en la adopción durante la vigencia del Código civil*, Centenario del Código civil..., pp. 1513 i ss.

Julio J. MUERZA ESPARZA, *Principios procesales de la nueva Ley de Adopción*, La Ley, 20.2.1990, pp. 1-4.

Tomás MUÑOZ ROJAS, *Perspectiva judicial del acogimiento y de la adopción*, Actualidad Civil, n.9, 27 de febrero a 5 de marzo 1989.

Mervin MURCH, Nigel LOWE, Margaret BORKOWSKY, Rosalie COPNER, Kathleen GRIEW, *Pathways to adoption research project*, Socio-legal centre for family studies, University of Bristol. Abril, 1991.

Judy E. NATHAN, *Visitation after adoption: in the best interest of the child*, 59 N.Y.U.L.Rev., 1984, pp. 633 i ss.;

Carmen NUÑEZ MUÑIZ, *Algunas consideraciones sobre la Ley orgánica 1/1996 de 15 de enero, de protección jurídica del menor*, La Ley, núm. 4135, de 2 de octubre de 1996, pp. 1-7.

Guilherme de OLIVEIRA, *Estabelecimento da filiação*, Coimbra, Livraria Almedina, 3a reimpr., 1995.

Frances OLSEN, *Children's Rights: some feminist approaches to the United Nations Convention on the Rights of the Child*, pp. 192 i ss.

Emilio ONDEI, *Problemi legislativi in tema di filiazione*, 1952, p. 858, Luigi BRUSA, *Dello stato di figlio (rilevi "de iure condendo")*, *ibid.*, 1952, p. 865.

Manuel ORTELLS RAMOS, *La competencia judicial en la Ley de reforma de la adopción*, Justicia, 1988, pp. 835-875.

Santiago ORTIZ NAVACERRADA, *Procesos y expedientes de jurisdicción voluntaria sobre menores en la Ley orgánica 1/1996, de 15 de enero, de protección jurídica del menor*. A.C., núm. 44, 1996, pp. 957-969.

Juan Miguel OSSORIO SERRANO, "Comentario a la Disposición Adicional Tercera", en *Comentarios a las reformas del Código civil* (dir. R. BERCOVITZ).

Fernando PANTALEÓN PRIETO, *La responsabilidad civil de los sujetos o instituciones intervinientes en un proceso de fecundación asistida*, en el congreso *La filiación a finales del siglo XX*, II Congreso Mundial Vasco (Vitoria 1987), Madrid, Trivium, 1988.

Salvatore PATTI, *Verità e stato giuridico della persona*, RDC, 1988, Parte I, p. 241, i del mateix autor *Sulla configurabilità di un diritto della persona di conoscere le proprie origini biologiche*, DFP, 1316 (1987).

José Manuel PAZ AGÜERAS, *La adopción consular*, Biblioteca Diplomática Española. Ministerio de Asuntos Exteriores, Madrid, 1990.

José Manuel PAZ AGÜERAS, *La adopción consular. El problema de la propuesta previa* 1522 B.I.M.J. pp. 519 i ss.

Manuel PEÑA Y BERNALDO DE QUIRÓS, "Comentario a los arts. 108-141 Cc" a *Comentarios a las reformas del derecho de familia*, vol. I, Madrid, Tecnos, 1984.

Manuel PEÑA Y BERNALDO DE QUIRÓS, *Derecho de familia*, Madrid, Sección de publicaciones de la Facultad de Derecho. Universidad Complutense, 1989.

José PERÉ RALUY, *La filiación y el Registro Civil*, A.D.C., (861) 1956.

Miguel Ángel PÉREZ ÁLVAREZ, *La nueva adopción*, Madrid, Civitas, 1989.

B. Lee PHILLIPS, *Open adoption: a new look at adoption practice and policy in Texas* 43 Bay L. Rev., 407 (1992).

Leonardo PIETRO-CASTRO Y FERRÁNDIZ, *El nuevo régimen procesal de la adopción*, R.L.J., (785) 1987.

Antonio PILLADO MONTERO, *Notas sobre el proyecto de Ley de reforma en materia de adopción*, R.D.P., 452 (1987).

José PINTÓ RUIZ, "Comentario a los artículos 4, 5 y 6 de la Compilación del derecho civil especial de Cataluña", en *Comentarios al Código civil y Compilaciones Forales*, Tomo XXVII-1 (1981).

Marcel PLANIOL, *Droit civil*, T.1: Principes généraux. Les personnes. La famille. Les incapables. Les biens. 8^a ed., Paris, Librairie Générale de droit et de Jurisprudence, 1920.

Debra D. POULIN, *The open adoption records movement: constitutional cases and legislative compromise*, 26 J. Fam. L., 395 (1987-88).

Lluís PUIG I FERRIOL i Encarna ROCA TRIAS, *Fundamentos del Derecho Civil de Catalunya*, Tomo II. Derecho familiar catalán, 1979, pp. 449 a 455, Tomo III-2, Barcelona, Bosch Ed., 1980.

Lluís PUIG FERRIOL, *Parte General: sujeto y objeto del derecho*, en José PUIG BRUTAU, *Fundamentos de derecho civil*, Tomo I, Vol. I, primera parte. Parte general: sujeto y objeto del derecho. Barcelona, Bosch, 1979.

Lluís PUIG I FERRIOL, "Comentari als arts. 114 a 116" a *Comentaris a les reformes del Dret Civil de Catalunya*. Barcelona, Bosch, 1987

Lluís PUIG i FERRIOL, Encarna ROCA i TRIAS, *Institucions del dret civil de Catalunya. Dret de successions*, Vol. II, 4ª edició, Tirant lo Blanch, València, 1992.

Lluís PUIG i FERRIOL i Encarna ROCA i TRIAS, *Institucions del dret civil de Catalunya. Dret de la persona. Dret de família*, Vol. III, 4ª edició, Tirant lo Blanch, València, 1994.

Lluís PUIG i FERRIOL i Encarna ROCA i TRIAS, *Institucions del dret civil de Catalunya. Part General, Obligacions i contractes. Drets reals. Persona i família*, Vol. I, 4^a ed. refosa i amb esmenes, Tirant lo Blanch, València, 1995.

Federico PUIG PEÑA, *Las situaciones finales en la adopción*, R. D. P., 1045 (1948).

Mª Corona QUESADA, *El derecho (¿constitucional?) a conocer el propio origen biológico*, 47 A.D.C., 237 (1994).

Javier RAMOS SÁNCHEZ, *Algunas consideraciones jurídicas sobre la Ley 21/1987, de 11 de noviembre, sobre protección de menores y adopción. Su posible inconstitucionalidad*, La Ley, 1989-2, pp. 996-1012.

Pierre RAYNAUD, *Le role de la volonté individuelle dans l'établissement du lien de filiation: état du droit positif français a Droit de la filiation et progres scientifiques* (Dir. Catherine Labrusse et Gérard Cornu), Paris, Economica, 1982

Guy RAYMOND, *Volonté individuelle et filiation par le sang*, R.T.D.C., 54 (1982-3).

Víctor REINA, Josep Mª MARTINELL, *Curso de derecho matrimonial*, Madrid, Marcial Pons, 1995.

Ángel Luis REBOLLEDO VARELA, "Comentario a la Disposición Adicional Primera" en *Comentarios a las reformas..* (Coord. Bercovitz). Madrid, Tecnos, 1993.

Alfred RIEG, "Introduction comparative", en *L'adoption dans les principales législations européennes*, R.I.D.C., 525 (1985-3).

Franciso RIVERO HERNÁNDEZ, *La investigación de la mera relación biológica en la filiación derivada de fecundación artificial*, en el marc del congrés *La filiación a finales del siglo XX*, II Congreso Mundial Vasco (Vitoria 1987), Madrid, Trivium, 1988.

Francisco RIVERO, *La tensión formalismo-realismo en los procesos de filiación*, 13 P.J. 105 (1989).

Francisco RIVERO HERNÁNDEZ, "Comentario a los arts. 108-141", en *Comentario del Código civil*, Tomo I, Madrid, Ministerio de Justicia, 1991.

Encarna ROCA, "Comentari als articles 124 a 130 i 141 CDC", en *Comentaris a les reformes del Dret civil de Catalunya*, vol. I, 1^a ed., Barcelona, Bosch, 1987.

Encarna ROCA TRIAS, "Comentario de los arts. 29 a 34 y 90 a 101 Cc", en *Comentario del Código civil*, Tomo I, Madrid, Ministerio de Justicia, Centro de Publicaciones, 1991.

Luis ROCA-SASTRE MUNCUNILL, "Comentario a los artículos 332-349" en l'obra conjunta, *Comentarios al Código de Sucesiones* (Coord. LLuis JOU I MIRABENT), Barcelona, Bosch, 1994.

Antonio RODRÍGUEZ ADRADOS, *La filiación*, R.D.N., 310 (1983).

Eloy Miguel RODRÍGUEZ GAYÁN, *Comentario a la R.D.G.R.N. de 23 de abril de 1993*, R.E.D.I., 487 (1993).

Pilar RODRÍGUEZ MATEOS, *La nueva orientación de la adopción internacional en la Ley 21/1987 de 11 de noviembre*, La Ley, 1988, p. 787.

Pilar RODRÍGUEZ MATEOS, *La protección jurídica del menor en la Convención sobre los derechos del niño de 20 de noviembre de 1989*. R.E.D.I., 465 (1992).

Pilar RODRÍGUEZ MATEOS, *Comentario a la D.G.R.N. de 22 de junio de 1991*, R.E.D.I., 231 (1992).

L. ROSSI CARLEO, "L'affidamento e le adozioni", Pietro RESCIGNO, *Trattato di diritto privato*, v.4, t.3, *Persone e famiglia*, 1982, rist. 1986.

Jacqueline RUBELLIN-DEVICHI, *Droits de la mère et droits de l'enfant: Réflexions sur les formes de l'abandon*, R.T.D.C., 703 (1991).

Jacqueline RUBELLIN-DEVICHI *Premier aperçu de la loi n. 96-604 du 5 juillet 1996*, J.C.P., n. 29, (1996).

Arnold H. RUTKIN, *Family law and practice*. Vol. 4, Ch. 64, Matthew Bender, New York, 1990.

Paul SACHDEV, *The triangle of fear: fallacies and fact*, 68 Child Welfare 491 (1989).

Pablo SALVADOR CODERCH., *La Disposición final tercera de la Compilación catalana y la técnica legislativa de las remisiones estáticas*, A.D.C., 975 (1984).

Pablo SALVADOR CODERCH, *Adopción y sucesión intestada*, R.J.C., 658 (1985).

Pablo SALVADOR CODERCH, a GRETTEL, *La forma de les lleis*, Barcelona, Bosch, 1986.

Pablo SALVADOR CODERCH, "Comentario a los artículos 248 a 251 de la Compilación del derecho civil especial de Cataluña" en *Comentarios al Código Civil y Compilaciones Forales*, (Dir. Manuel ALBALADEJO), XXIX- 3, Madrid, Edersa, 1986.

Pablo SALVADOR CODERCH, "Comentari a les Disposicions Finals 1^a, 2^a, 3^a i 4^a, en *Comentaris a les reformes del Dret Civil de Catalunya*, Barcelona, Bosch, 1987.

Susana SALVADOR GUTIÉRREZ, *Los derechos registrales del menor. II Jornadas de Magistrados-Jueces exclusivos de Registro Civil*, Madrid, octubre de 1994 (inèdit).

Pascale SALVAGE-GEREST, *L'adoption*, Paris, Dalloz, 1992.

Felipe SÁNCHEZ ROMÁN, *Estudios de derecho civil*. Tomo IV, v. 2°. Madrid, 1898.

Alfredo SÁNCHEZ-RUBIO GARCÍA, *Mantenimiento y extinción de vínculos parentales tras la adopción del hijo del cónyuge: el artículo 178 del Código civil*, A.C., 982 (1995).

Francisco de Asis SANCHO, *El nuevo régimen de la familia*, IV, *Acogimiento y adopción*, Madrid, 1988.

Marina SANTILLI, "Commentario art. 28 L.A.", en *Le Nuove leggi civile commentate*, 1984.

H.J. SANTS, *Genealogical bewilderment in children with substitute parents*. 87 *British Journal of Medical Psychology*, 133 (1964).

Quintus Mucius SCAEVOLA, *Código Civil, comentado y concordado*, Tomo III, Arts 108 a 198, 5ª edición, Madrid, Instituto Editorial Reus, 1942.

Laura SCHWARTZ, *Models for parenthood in adoption law: the french conception*, 28 *Vand. J. of Transn. L.*, 1076 (1995).

Claudio SCOGNAMIGLIO, *Sul diritto dell'adottato ad ignorare l'identità dei propri genitori naturali*. *Giur. it.*, 105 (1988).

Luis SEGOVIA LÓPEZ, *El derecho de la madre a desconocer a su hijo*, Actualidad Jurídica Aranzadi, núm. 175, 1 de diciembre de 1994.

Ignacio SERRANO GARCÍA, "Comentario a los artículos 172 a 180" en *Comentario del Código Civil*, Tomo I. Madrid, Ministerio de Justicia, 1990.

Judith L. SHANDLING, *The constitutional constraints on grandparents' visitation statutes*, 86 Colum. L. Rev., 118 (1986).

Pamela SMITH, *Regulating confidentiality of surrogacy records: lessons from de adoption experience*, 31 J Fam. L., 65 (1992-3).

Arthur D. SOROSKY, Annette BARAN, Reuben PANNOR, *The effects of the sealed record in adoption*, Am. J. of Psych. 900 (1976).

Arthur D. SOROSKY, Annette BARAN, Reuben PANNOR, *The adoption triangle*. Anchor Books, New York, 1984.

Leslie M. STEIN, Janet L. HOOPES, *Identity formation in the adopted adolescent*, New York, Child Welfare League of America, 1985.

Mario STELLA RICHTER, *Sull'obbligatorietà del riconoscimento di figli illegittimi e sul disconoscimento di paternità*, R.T.D.P.C., 967 (1952).

George A. STEWART, *Interpreting the Child's Right to Identity in the U.N. Convention on the Rights of the Child*, 26 Fam. L. Q., 221 (1992).

John M. STOXEN, *The best of both open and closed adoption worlds: a call for the reform of state statutes*. 13 Journal of Legislation, 292 (1986).

Andrea E. STUMPF, *Redefining mother: A legal matrix for new reproductive technologies*, 96 Yale L.J., 178 (1986).

Paul J. TARANTELLA, *Sealed adoption records and the constitutional right of privacy of the natural parents*, 34 Rutgers L.Rev., 451 (1982).

Joel TENENBAUM, *Introducing the Uniform Adoption Act*, a SYMPOSIUM ON THE UNIFORM ADOPTION ACT, 30 Fam. L. Q., 1996.

François TERRÉ, D. FENOUILLET, *Les personnes, La famille, Les incapacités*, Dalloz, 6e éd., 1996.

José Ángel TORRES LANA, "Comentario de los artículos 178 y 179 Cc" en *Comentarios a las reformas del Derecho civil*, (Dir. Bercovitz) Madrid, Tecnos, 1993.

John TRISELIOTIS, *In search of origins: the experiences of adopted people*, London, Routledge and Kegan Paul, 1973.

John TRISELIOTIS, *New developments in foster care and adoption*. London, Routledge & Kegan Paul, 1980.

John TRISELIOTIS, *Adoption with contact*, 9 *Adoption and Fostering*, 1985.

J. Neville TURNER, *Review of the Adoption Information Act 1990 (Review of the Adoption Information Act. New South Wales Law Reform Commission Report No 69* (Sidney, 1992), 19 *Monash U. L. Rev.*, 343 (1993).

Angelo VACCARO, *Sui compiti dell'ufficiale dello stato civile a seguito della L. 4 maggio 1983, N. 184*. D.F.P., 1168 (1984).

Etelvina VALLADARES, *Notas urgentes sobre la nueva ley de adopción*, P.J., n. 9, (29) 1988.

Etelvina VALLADARES RASCÓN, "Comentario del artículo 176 Cc" en *Comentarios a las Reformas del Derecho civil* (Dir. R. Bercovitz). Madrid, Tecnos, 1993.

Geraldine VAN BUEREN, *Children's access to adoption records. State discretion or an enforceable international right?*, 58 *M.L.R.*, 37 (1995).

J.H.A. VAN LOON, *Informe sobre la adopción de niños procedentes del extranjero*, Conferencia de La Haya de Derecho internacional privado. Oficina Permanente de la Conferencia. La Haya. 1990.

Bartolomé VARGAS CABRERA, *El desamparo de menores y sus consecuencias jurídicas* (interpretación sistemática de la Ley 21/1987), 44 *A.D.C.* 681 (1991).

Bartolomé VARGAS CABRERA, *La protección de menores en el ordenamiento jurídico*, Granada, Comares, 1994.

Paolo VERCELLONE, *La filiazione legittima, naturale, adottiva e la procreazione artificiale*, en *Trattato di diritto civile italiano*, (Fond. Filippo VASSALLI), III-2, UTET, 1987.

Rafael VERDERA, *Determinación y acreditación de la filiación*, Barcelona, Bosch Ed. 1993.

Pierre VERDIER, Michel SOULÉ, *Le secret sur les origines. Problemes psychologiques, légaux, administratifs*, Les éditions ESF, Paris, 1986.

Joan VERGER GARAU, *La filiació adoptiva*, Ponència presentada a les II Jornades de Dret Català a Tossa (29 i 30 de setembre i 1 i 2 d'octubre de 1982).

Guy de VOGÜÉ, Émile RICARD, *L'enfant a droit à son père*, Paris, Éditions L'Harmattan, 1994.

Andreas VON TUHR, *Derecho civil*, III-1. Buenos Aires, 1948.

Walter WADLINGTON, *Cases and other materials on domestic relations*, 2d. ed., New York, The Foundation Press, Inc., 1990

Ines WEYLAND, *Contact within different legal contexts*, Fam. L., 1992, pp. 138 i ss. i Judith MASSON, *Contacts between parents and children in long-term care - an unresolved dispute*, Intal. J.L.F., 97 (1990).

Peter A. ZABLOTSKY, *To Grandmother's house we go: Grandparent visitation after stepparent adoption*, 32 Wayne L. Rev., 1 (1985-1).

Altres documents consultats:

Leyes provisionales del matrimonio y del registro civil. Edición oficial, Madrid, Imprenta del Ministerio de Gracia y Justicia, 1870.

Documentación jurídica. Monográfico dedicado a la reforma española del derecho de familia de 1981. Vol.II. Madrid, Secretaría General Técnica del Ministerio de Justicia, 1982.

European Treaty Series, n. 85. *European Conventions and Agreements*, vol. IV (1975-82), Strasbourg, Council of Europe, 1983.

Yearbook of the United Nations, 1986, Vol. 40, Department of Public Information. United Nations, New York. Martinus Nijhoff Publishers

Conseil d'État. Section du rapport et des études, *Statut et protection de l'enfant*, La Documentation française, Paris, 1991.

Department of Health. Welsh Office. Home Office. Lord Chancellor's Department. *Adoption: The future*. London, HMSO Publications Centre, November 1993.

Actes et documents de la dix-septième session. Conférence de La Haye de Droit international privé, T-II: *Adoption-coopération*. Bureau Permanent de la Conférence, La Haye, Editions SDU, 1994.